Бүтүн өлкәләрин пролетарлары, бирләшин!

Азәрбајчан кәнчләри

1919-чу ил октјабрын 27-дән чыхыр

АЗӘРБАЈЧАН ЛКИИ МК-нын ОРГАНЫ • «АЗЕРБАЙДЖАН ГЯНДЖЛЯРИ»—ОРГАН ЦК ЛКСМ АЗЕРБАЙДЖАНА

№ 131 (10750) ШӘНБӘ, 5 НОЈАБР 1988-чи ИЛ. Гијмәти 3 гәпик.

ЗЕЈТУН: КӘРӘКЛИ ВӘ КӘЛИРЛИ САҺӘ

Республикамызда зејтун јығымы давам едир. Бу ил бағлардан 2 мин тон мәһсул топламаг нәзәрдә тутулуб. Маштаға субтропик биткиләр совхозунун, Абшерон рајонундакы «Зејтун» агрофирмасынын 1, 2 нөмрәли совхозларынын, Бакы Шәһәр Јашыллашдырма Трести мүәссисәләринин әмәкчиләри јығымы сүр'әтлә давам етдирир, һәр күн е'мал мүәссисәсинә 50 тондан чох зејтун тәһвил верирләр. Маштаға зејтун е'малы заводунун коллективи дә мөвсүмә јахшы һазырлашмыш, заводда бир сыра аваданлыглар тәзәләнмиш, јени ахын хәтләри гурашдырылмыш, тә'мир ишләри вахтында баша чатдырылмыш, зејтун гәбул едән мәнтәгә јенидән гурулмушдур.

Иллик планы Бөјүк Октјабрын јубилејн күнүнәдәк јеринә јетирмәк уғрунда сосиализм јарышыны кенишләндирән зејтунчулар бағлары әсл һүнәр вә зәһмәт мејданына чевирмишләр. Инди әсас вәзифә мәһсул иткисинә јол вермәмәк, јығымы нәзәрдә тутулан мүддәтдә баша чатдырмаг, јығылан мәһсулун 85—90 фаизини стандарта ујғун тәһвил вермәкдир.

...Зығ шосесинин һәр ики тәрәфи илә узаныб кедән јашыл бағлар көз охшајыр. Бағлары бир тәрәфдән мави Хәзәр, о бири тәрәфдән Күнәшлинин «көјдәләнләри» дөврәјә алыб. Бу һәмишәјашыл саһәләр Абшерон рајонундакы 2 нөмрәли зејтун совхозунун бағларыдыр. Совхозун 202 һектар зејтун бағы вар. 193 һектары мәһсулдардыр. Бу илин әввәлиндән совхозда јени тәсәррүфатчылыг методу тәтбиг олунуб—ичарә подратына кечилиб. Бағлара гајғы илә гуллуг олундуғундан, суварма вә гидаланландырма вахтында апарылдығындан бағларда бол мәһсул јетишдирилиб. Зејтунчулар дөвләтә 500 тон әвәзинә 750 тон зејтун сатмағы өһдәјә көтүрмүшләр. Бу өтән илин мувафиг дөврүндәкиндән 250 тон чохдур. Совхозда јығым кампанијасына чидди һазырлыг көрүлүб. Кифајәт гәдәр тара материалы әлдә олунуб. Машын вә техника аһәнкдар ишләјир. Һәр күн е'мал мүәссисәсинә 15 тона гәдәр јүксәк кејфијјәтли мәһсул јола салыныр.

1 нөмрәли бригаданын саһәләрини кәзирик. Чәркә илә сыраланмыш зејтун ағачларынын будаглары бәһәрин ағырлығындан торпаға әјилиб. Бригада мәһсул јығымына совхозда биринчи башлајыб. Јығымын гызғын чағыдыр. Ведрәләр, әтәкликләр долуб-бошалыр. Зејтунла долу јешикләр машынлара јүкләнир. Һамы һәвәслә чалышыр. Сүрүчүләрдән Сәдрәддин Әскәров, Мәсим Гурбанов, Нүдрәт Фејзијев һазыр мәһсулун дашынмасында фәаллыг көстәрир, јери кәлдикчә јығым ишинә дә көмәк едирләр. Бригадаја Гырмызы Әмәк Бајрағы орденли Ширинбачы Рәсулова башчылыг едир. О, коллективин ишиндән данышараг дејир:

— Бу илдән ичарә подратына кечмишик. 93 һектар мәһсулдар бағы ичарәјә көтүрмүшүк. Гыш, јаз бечәрмәләриндән тутмуш, сувармаја гәдәр һәр иши өзүмүз јеринә јетиририк. Һамы һәр шејә чавабдеһдир. Зејтунчуларымызда әсл саһиблик һисси јараныб. Әмәкчиләр јахшы билир ки, һәр шеј сон нәтичәдән асылыдыр. Нә гәдәр чох мәһсул версәк, кәлиримиз бир о гәдәр чох олачаг. Күн әрзиндә 5—6 тон мәһсул топлајырыг. Зејтунчулардан Фатма Руһулла гызы, Сәадәт Һүсејнова, Фатма Әләкбәрова, Күлбаһар Әлијева, Рејһан Әләскәрова, Билул Казымов вә башгалары күндәлик нормаја икигат әмәл едирләр. Бу күнләрдә алдығымыз хош хәбәр бизи јени әмәк гәләбәсинә руһландырыр. Бригадамыз өтән илин јекунларына көрә ССРИ ХТНС-нин II дәрәчәли диплому вә 1 әдәд рәнкли телевизорла мүкафатландырылыб. Мин бир зәһмәтлә јетишдирдијимиз мәһсулу сон киләсинәдәк јығачағыг. Иллик планы Бөјүк Октјабрын јубилеји күнүнәдәк јеринә јетирәчәјик. Јығымы исә декабр ајынын сонунадәк баша чатдырмағы нәзәрдә тутмушуг. Суал верә биләрсиниз ки, јығым нијә белә узун чәкир? Ахы зејтун чәтин јығылыр. Бир-бир, өзү дә әллә. Консервләшдирмәк үчүн сечмә зејтун јығылыр. Јағ алынмасы үчүн хејли көзләмәлијик ки, зејтун гаралыб јетишсин. Јығым заманы нәрдиванлардан истифадә едирик. Мејвәләрин чоху чәтирләрин арасында кизләнир, белә оланда ағача дырмашыб мәһсул јығмалы олуруг. Һавалар хош кечир. Бу бизә мәһсулдар ишләмәјә имкан верир. Јығымла мәшғул олсаг да, пајыз бечәрмәләрини јаддан чыхармырыг. Ахы, кәләчәјин бол мәһсулунун төмәли пајыз бечәрмәләриндән чох асылыдыр.

2 нөмрәли бригадаја Николај Јерофејев башчылыг едир. Бригада әмәкчиләри 100 һектар саһәдә бол мәһсул јетишдирәрәк дөвләтә нәзәрдә тутулан 270 тон әвәзинә 400 тон мәһсул сатмаға сөз вермишләр. Илк күнләрин нәтичәләри севиндиричидир. Бејнәлмиләл коллектив күн әрзиндә 8—10 тон мәһсул јығыр. Јығымда Минарә Рүстәмова, Николај Банников, Көзәл Талыбова, Ситарә Һәсәнова даһа чох фәргләнирләр.

Совхозда тингчилик тәсәррүфаты да инкишаф етдирилир. Кечән ил тинк сатышындан 40 мин манат кәлир әлдә едилиб. Һалбуки әввәлки илләрдә зејтунун кәсилән гол-будаглары атылырды. Инди исә бу чилинк шәклиндә доғраныб тәсәррүфатлара сатылыр. Һәмчинин бу ил 15 мин көклү көрпә зејтун тинки сатылмышдыр. 1987-чи илдә тәсәррүфатын халис кәлири 108 мин манат олмушдур. Мәһсул истеһсалы адамбашына 2.200 манат әвәзинә артыб 6.200 манат олмушдур. Керидә галан тәсәррүфат сон бир нечә илдә кәлирлә ишләмәјә башлајыб. Мәһсулдарлыг әввәлки илләрлә мугајисәдә 4 дәфә артыб, һәр сентнерин маја дәјәри 18 манат ашағы салыныб. Өтән илин јахшы көстәричиләринә көрә совхоз ССРИ ХТНС-нин II дәрәчәли дипломуну алыб. УАЗ-469 маркалы миник машыны илә мүкафатландырылыб. Совхозун алты нәфәр әмәкчиси сәркинин күмүш медалына лајиг көрүлүб.

Совхозда сосиал саһәјә хүсуси диггәт јетирилир. Өтән ил фәһләләр үчүн совхозун вәсаити һесабына 12 јашајыш еви тикилиб онларын истифадәсинә верилмишдир. Бу ил исә 11 нәфәрә һәјәтјаны торпаг саһәси ајрылмышдыр.

— Сосиал саһәнин инкишафыны сүр'әтләндирмәк, зәһмәткешләрин еһтијачларына вә тәләбләринә диггәтлә јанашмаг, бу саһәдә һәлледичи дөнүшә наил олмаг јенидәнгурманын башлыча тәләбидир,—дејә совхозун директору Хасај Гочајев билдирир.—Бизә кадр ахычылығы јүксәк иди. Чүнки адамларын истәји јеринә јетирилмирди. Инди вәзијјәт дәјишиб. Адамлар өзләри совхозда ишләмәјә кәлирләр. Зејтунчулар гәсәбәси күндән-күнә бөјүјүр. Ишыг, газ, су, мәсәләси артыг һәлл олунуб. Әлагәдар тәшкилатлар бу иши јеринә јетирирләр.

50 јерлик ушаг бағчасыны 1989-чу илдә истифадәјә верәчәјик. Сосиал саһәјә, адамларын еһтијачларына диггәтлә јанашанда онларын ишә мүнасибәти дә дәјишир. Бах, көрдүјүнүз бу бағлар һеч вахт белә барлы-бәһәрли олмамышды. Инсан әлинин зәһмәти, гајғысы јарадыб бу боллуғу. Бу ишдә сучуларымызын әмәјини хүсуси гејд етмәк истәјирәм. Әразимиз дәрә-тәпә олдуғундан ағачлары сувармаг чох чәтиндир, әсл усталыг тәләб едир. Әсли Новрузбәјова, Рејһан Әскәрова, Бәнөвшә Меһдијева, Јадикар Һүсејнов, Сәидә Султанова бу иши дәгиг јеринә јетирир, мәһсулдарлығын јүксәлдилмәсиндә суварманын һәлледичи олдуғуну јахшы билирләр.

Совхозда јығым кампанијасы мүтәшәккил кечир. Зејтунчулар вердикләри вә'дә әмәл етмәк үчүн вар гүввә илә чалышырлар. Һамынын мәгсәди бирдир: дөвләтә 750 тон зејтун јығыб тәһвил вермәк. Бу, совхоз әмәкчиләринин Әрзаг програмынын мүвәффәгијјәтлә јеринә јетирилмәсинә лајигли төһфәсидир.

Далман МУСАЈЕВ.

ӘТИРЛИ ЧАЈ УСТАЛАРЫ

МӘҺСУЛ—88

Үмумиттифаг сосиализм јарышына гошулан Масаллы рајонунун тарла әмәкчиләри өтән илләрин тәчрүбәсинә әсасланараг бу мөвсүмдә дә әкдикләри саһәләрдән бол тәрәвәз мәһсуллары вә јашыл чај јарпағы јығмышлар. Рајонун чајчылыгла мәшғул олан тәсәррүфатларында инди мәһсул јығымынын дөрдүнчү мәрһәләсинә башланыб. «Јашыл гызыл» усталары күнләрлә, ајларла чәкдикләри зәһмәтин барыны јығырлар. Мәгсәд исә бирдир: көркин зәһмәт баһасына әлдә олунан мәһсулу иткисиз јығыб чај фабрикләринә тәһвил вермәк!

Һәр күн онларча машын рајонун чај фабрикләринә мәһсул кәтирир. Мүхтәлиф просесләрдән сонра һазырланмыш чај өлкәнин 20-јә јахын шәһәринә көндәрилир. Һәмин мәһсулларын бир гисми 1 нөмрәли чај фабрикиндә һазырланыр.

Будур, һәмин фабрикдәјик. Сехләри кәзирик. Һәр јердә гызғын иш кедир. Коллективин үзвләри гәбул олунмуш мәһсулун кејфијјәтлә һазырланмасына сә'ј көстәрир. Чајын һазырланмасы просеси илә марагланырыг. Мүәссисәнин баш технологу Фәхрәддин Әләкбәров мә'лумат вериб дејир:

—Тәсәррүфатлардан гәбул едилмиш чај јарпағы ән әввәл солухдуручу сехә көндәрилир. Бурада бир мүддәт солухдурулуб конвејер васитәсилә буручу сехә көндәрилир. Тәгрибән ики саат кечән просесдән сонра буручу сех јарымфабрикат һалына салыныр. Бүтүн бу әмәлијјатлара чешидләјичи сехдә јекун вурулур. Һазыр мәһсул бурада чешидләниб нөвләрә ајрылыр, Ләнкәран вә Бакы чајбүкүчү фабрикләринә көндәрилир. Фабрикин сехләриндә бу ил хејли јенидәнгурма иши апарылыб. Дөрд әдәд буручу агрегат јениси илә әвәз едилиб. Күрчүстанлы һәмкарларымыздан алдығымыз бир әдәд гурудучу печин гурашдырылмасы истеһсал олунан мәһсулун кејфијјәтинин јүксәлдилмәсинә хејли көмәк едиб. Фабрикин истеһсал күчү 90—100 тондур. Лакин сехләрдә тәтбиг едилмиш сәмәрәләшдиричи тәклифләр вә јени аваданлыгларын тәтбиги нәтичәсиндә күндә 110—120 тон мәһсул һазырламаға мүвәффәг олмушуг. Бағланмыш мүгавиләјә әсасән фабрик рајонун Р. Ахундов, Әзизбәјов адына, һабелә «Коммунизм јолу» вә Шаумјан адына тәсәррүфатлардан јашыл чај јарпағы гәбул едир. Бу күнә кими һәмин совхозлардан 2.810 тон мәһсул алынмышдыр.

1 нөмрәли чај фабрикиндә чалышан габагчыл әмәк адамларындан сөһбәт дүшәндә чешидләјичи сехин устасы Нәриман Мәдијевин ады һөрмәтлә чәкилир. Өмрүнүн чохуну һалал зәһмәтә, әмәјә бағламыш Нәриман киши бу коллективдә 1964-чү илдән ишләјир. Әмәкчи достлары ону өбәс јерә фабрикин јашыды адландырмырлар. О, бурада фәһлә кими әмәк фәалијјәтинә башлајыб. Сонралар чилинкәр, механик ишләјиб. Лакин һансы саһәдә ишләмәсинә бахмајараг, һәмишә дашыдығы вәзифәнин өһдәсиндән шәрәфлә кәлиб. Әмәјә бағлылығы, ишкүзарлығы илә нүмунә олуб. Бүтүн бунлар исә она тәкчә чалышдығы коллективдә дејил, рајонда да бөјүк һөрмәт газандырыб. Мүәссисә комсомол тәшкилатынын катиби Пәришан Әзимова сөһбәт заманы деди ки, Н. Мәдијев һәм дә кәнчләрин әсл һамитәрбијәчисидир. О, коллективә јени гәбул олунмуш кәнчләрә өз көмәјини әсиркәмир. Иш тәчрүбәсини һәвәслә онлара өјрәдир. Дәјәрли мәсләһәтләри һәмишә кәнчләрә кәрәк олур. Инди Нәриман кишинин фабрикдә онларча јетирмәси чалышыр. Ону мүәссисәдә һәм дә фәһлә сүлаләсинин башчысы адландырырлар. Бу да тәсадүфи дејил. Бурада онунла бирлә өмүр-күн јолдашы Сејранә вә ики өвлады да чалышыр.

Сөһбәт заманы Н. Мәдијев деди:

—Азәрбајчан чајынын кечмиш шөһрәтини гајтармаға, даһа көзәл кејфијјәтли мәһсул истеһсал етмәјә чалышырыг. Бә'зән биздән асылы олмајан сәбәбләр үзүндән буна наил ола билмирик. Мүәссисәдәки истеһсал саһәләри көһнә тикилиләрдән ибарәтдир. Үмуми саһә кичик олдуғундан јени сехләр јаратмаг мүмкүн дејил. Чајбүкүчү фабрикләринин рајондан кәнарда олмасы да ишимизә мүәјјән манечилик төрәдир. Әлавә вахт иткиси, јаначаг сәрфинә сәбәб олур. Дашынма вахты мәһсул мүәјјән гәдәр кејфијјәтини итирир. Шүбһәсиз, истифадәјә вериләчәк јени, мүасир аваданлыгларла тәчһиз олуначаг чај фабрики бу нөгсанларын арадан галдырылмасына көмәк едәчәк. Әтирли чајын кејфијјәтинин даһа да јүксәлдилмәсинә шәрait јарадачаг.

Фабрик комсомол тәшкилатынын катиби коллектив үзвләринин өтән илләрдә газандыглары наилијјәтләрдән данышды. Деди ки, мүәссисәмиздә чалышанларын әксәријјәти комсомолчу вә кәнчләрдир. Мәһз онларын јахындан көмәји сајәсиндә коллектив бешиллијин өтән илләрини уғурла јола салмыш, пландан әлавә хејли јашыл чај истеһсал едиб, сифаришчи тәшкилатлара көндәриб. Доггуз ајлыг плана артыгламасы илә әмәл олунмуш, 641 тон гуру чај истеһсал олунмушдур. Фабрикдә мүәссисәдахили сосиализм јарышынын күчүндән дә бачарыгла истифадә едилир. Ајры-ајры сехләр арасында јарыш мүгавиләси бағланыб. Илин сонунда јарышын нәтичәләринә јекун вурулур. Галибләр мүкафатландырылыр. Ишин үчнөвбәли тәшкили, сосиализм јарышынын күчүндән бачарыгла истифадә етмәк сајәсиндә коллектив һәмишәки кими јенә дә чәдвәли габагламышдыр. Төһфә Мирзәчанова, Афәт Әзимова, Мәнсимә Исрафилова, Шәмсәддин Мәликов вә башгалары күндәлик иш нормаларыны артыгламасы илә јеринә јетирир, мүәссисәдахили сосиализм јарышында зәрбәчи әмәк нүмунәси көстәрирләр.

...Бәдәлән кәндиндә, јашыллыглар гојнунда јерләшән 1 нөмрәли чај фабрикиндән ајрылырыг. Бу күн бурада мүәссисәнин сехләриндә көркин зәһмәт баһасына һазырланан чај сабаһ республикамызын мүхтәлиф кушәләринә вә өлкәнин онларча шәһәрләринә јола салыначагдыр. Фабрик әмәкчиләринин истеһсал етдији Азәрбајчан чајы узаг-узаг елләрдә нечә-нечә дост сүфрәсинин бәзәји олачагдыр.

Асәф РЗАЈЕВ.

Бакы електрик автоматлары заводу. Механики сехин кәнчләри бајрам әрәфәсиндә фәал чалышырлар. Сиз шәкилдә сехин габагчылларындан (солдан) токарлардан Әлибәј Ағајев, Мәрдан Һадыјев, Едгар Мәммәдов вә Николај Долголопову көрүрсүнүз.

Фото Ү. Мурадовундур.

СӘНӘТӘ ДОҒРУ АДДЫМ

АЗӘРБАЈЧАН ССР. Республиканын техники пешә мәктәбләриндә 110 мин нәфәр оғлан вә гыз 200-дән чох пешәјә јијәләнир. Онлар халг тәсәррүфаты гаршысында дуран мүһүм вәзифәјә өз төһфәләрини верирләр: халг истеһлакы маллары һазырлајырлар. Бу саһәдә Бакынын «Пешә Техники» фирмасыны хүсусилә гејд етмәк лазымдыр. Фирманын иши 1983-чү илдә Ленин комсомолу мүкафатына лајиг көрүлмүшдүр. «Кәнч ишчи» салон мағазасы, ушаг палтарлары еви дә кәнчләр арасында чох мәшһурдур.

Шәкилдә: Илһамә Әлијева јолдашларынын һазырладыглары мәһсуллары нүмајиш етдирир.

Фото А. Бекеришдир. СИТА-нын фотохроникасы.

ҮЧ АЈ ТЕЗ

Азәрбајчан Дәмир Јолу Идарәсинин Кировабад стансијасындакы механикләшдирилмиш јүквурма вә јүкбошалтма дистансијасында Мүслүм Әләскәровун башчылыг етдији коллектив вагонлара јүк вуруб бошалдыр. Онлар илин әввәлиндән бәри 44,5 тон әвәзинә 71,8 мин тон јүк вуруб бошалдараг бешиллијин үчүнчү илинин тапшырығына вахтындан 3 ај әввәл—доггуз ајда әмәл етмишләр.

Коллективин ишкүзар әмәји сајәсиндә өтән ајлар әрзиндә јүквурма, јүкбошалтма әмәлијјатлары заманы сәмәрәсиз дајанма һалларына јол верилмәмишдир.

Наилијјәтин газанылмасында јарыш габагчылларындан Гәләндәр Чобановун, Нәсрәддин Аббасовун, Тејјуб Мустафајевин вә башгаларынын зәһмәти даһа чох олмушдур. Һәмин истеһсалат габагчыллары бу күнләр даһа мәһсулдар ишләјирләр. Онлар Бөјүк Октјабр сосиалист ингилабынын 71-чи илдөнүмү шәрәфинә зәрбәчи әмәк нөвбәсиндә дајанараг күндәлик тапшырыглара артыгламасы илә әмәл едирләр.

Рза ГӘҺРӘМАНОВ.
Кировабад шәһәри.

Шөһрәтин ме'јары—әмәк!

Баш учалығы

Хасијјәтчә тәмкинли вә иститанлы олан Елман ишдән нәдәнсә ганыгара гајытмышды. Фикирли иди, һеч кимлә кәлмә кәсмәк истәмирди. Бөјүк үмид бәсләдикләри «Пионерка» чәтин ајагда онлара «дөнүк» чыхмышды. Елманын бүкүнкү дилхорчулуғу да бунунла әлагәдар иди. Көзләнилмәз бу һадисә бригаданын бүтүн үзвләрини пис вәзијјәтдә гојмушду.

...Тикинтидә гызғын иш кедирди. Һаванын хошлуғундан истифадә едән иншаатчылар нәфәс дәрмәдән ишләјир, објектин мүһүм һиссәсини тәһвил вермәјә чалышырдылар. Бирдән һавада чөвлан едән «Пионерка»нын узун јүкгалдыран ганады курултү илә јерә енди. Гәзаны доғуран сәбәб тез үзә чыхды. Һәр шеј көз габағында иди. Ролик ағыр јүкә давам кәтирмәјиб гырылмышды. Елман дајағындан гопмуш јумру тәкәрә нәзәр салыб үзүнү јолдашларына тутду:

—Үрәјинизи сыхмајын, бир чарә тапарыг...

Анчаг иншаатчылар сакитләшмәк билмирдиләр, бошдајанма онларын үрәјиндән дејилди. Бу, тәсәррүфат һесабы илә ишләјән һәр бир иншаатчынын газанчына зәрәр кәтирирди. Одур ки, бригаданын үзвләри тәләбкарлыгла дедиләр:

—Јазыб јеринә чатдырмаг лазымдыр! Гој бизә тәзә кран көндәрсинләр. Һәм дә бу ишдә күнаһкар олан адамлар чәзаландырылсын...

Бригадир исә башга чүр фикирләширди. Дүшүнүрдү ки, белә јазышманын хејриндән чох зәрәри олачаг. О мә'нада ки, «Пионерка»ны истеһсал едән Украјна ССР-дәки мүәссисәјә јазыб чаваб көзләјинчә хејли вахт итәчәк. Бу маркалы јүкгалдыран исә тикинтијә мәһз инди һава вә су кими лазым иди. Одур ки, бригадир гәтијјәтлә деди:

—Әлбәттә, украјналы достларымыза рәсми мәктуб јазыб онлара өз сәһвләрини билдирәчәјик. Анчаг инди тә'чили тәдбир көрмәлијик!

Һамы дағылышандан сонра бригадирлә Елман икиликдә галдылар. Сөһбәт узун чәкди. Илгарын да, Елманын да тәклифләри ағлабатан иди. «Пионерка»нын чугундан дүзәлдилмиш роликләрини даһа давамлылары илә әвәз етмәк лазымды. Илгар роликләри кејфијјәтли дәмирдән дүзәлтмәји мәсләһәт көрдү. Бригадир билирди ки, гајнагчы Елман белә ишләрдә сәриштәлидир, нечә-нечә сәмәрәләшдиричи тәклифи олуб. Одур ки, үмид долу нәзәрләрлә Елмана бахыб деди:

—Әлач сәнә галыб, гардаш! Әминәм ки, «Пионерка» сәнин әлинлә дириләчәк...

Елман ахшам јемәјиндән сонра јатағына узанды. Анчаг һеч чүр јухуја кедә билмәди. Һеј фикирләширди. Роликләри нә тәһәр, һарада дүзәлдәчәк? Галхыб ишләмәјә, биротаглы мәнзилдә ширин-ширин јатан ушаглары, һәм дә јатагханада јашајан сакинләри кечәнин бу вахтында нараһат етмәјә үрәји кәлмирди. Кечәјары ағлына нә фикир кәлдисә, диксинмәдән атылды. Душханаја кечиб палтарјујан машыны бөјрү үстә јыхды. Машыны сөкүб онун моторуну чыхартды.

Јолдашлары Елманын ағырјүклә кәлмәсинә бахыб тәәччүбләнир, она өчәшиб дејирдиләр:

—Сәһәр тездән бу нә базарлыгдыр, ај Елман?

Елманын исә ејни ачылмырды, јолдашларына кинајәли чаваб вериб:

—Һәр шеји зарафата салырыг ки, ирәли кедә билмирик,—деди. —Көрүрсүнүз ки, хырда чатышмазлыг нечә дә бөјүк ишләри керијә чәкир? Әлимизи әлимизин үстүнә гојуб көзләјирик ки, нә вахт бизә тәзә кран көндәрәчәкләр...

Елман һәмин күн иш јериндә чох ләнкиди. Палтарјујан машынын мотору да, чохдан бәри топладығы көһнә болтлар, гајка вә мисмарлар да кара кәлди. Бәләликлә, дешикачан, јонтан вә һамарлајан дәзкаһы гурашдырыб гуртарды. Һәмин машында јүксәк маркалы дәмирдән роликләр дүзәлтмәјә башлады. Роликләри «Пионерка»ја гајнаг етмәк исә Елманын әлиндә су ичмәк кими асан иди. Гыса вахтда тәзә, е'тибарлы роликләр «Пионерка»ја гајнаг едилди.

Елман Талыбов дөрд пешәнин—гајнагчы, гурашдырычы, чилинкәр вә сантехник пешәләринин маһир устасыдыр. Онун «шәхси е'малатханасы» исә елә зәнкинләшмишдир ки, бура тикинтидәки бүтүн фөвгәл'адә һадисәләрин, гәзаларын гаршысыны алмаг үчүн әсл «мүаличә» мәнтәгәсидир. Бир сөзлә, бу е'малатхана тикинтидә «тә'чили јардым» ролуну ојнајыр.

Идарәнин коммунистләри 24 јашында икән Елман Талыбова бөјүк е'тимад көстәрибләр, ону Сов.ИКП сыраларына гәбул едибләр. Бу јахынларда исә о, идарәнин партија комитәсинин катиби сечилмишдир.

Киров рајонундакы сәнаје үсулу илә евтикмә бирлијинин нәздиндәки тә'мир тикинти идарәси Түмен иншаатчыларыны мүһүм тикинти материалы илә—ири панелләр тәчһиз едир. Бу мәгсәдлә бурада бетон панелләр истеһсал едән нәһәнк база тикилиб истифадәјә верилмишдир. О вахтлар Илгар Әлијевин башчылыг етдији комсомолчу-кәнчләр бригадасынын өһдәсинә ағыр вәзифә дүшмүшдү. Бригада базаны төмәлиндән тутмуш бүтүнлүклә гурашдырмалы иди. Кәнч иншаатчылар бу вәзифәнин өһдәсиндән ләјагәтлә кәлдиләр. Технологи нәзарәт шө'бәси бу објекти јүксәк гијмәтлә гәбул етди. Индијәдәк Түменә чохлу панел көндәрилмишдир. Түменлиләр панелләрин давамлылығындан вә кејфијјәтиндән чох разылыг едирләр.

Идарәнин рәиси Әһмәд Рзајев бу коллектив һаггында разылыгла данышараг деди:

—Бурада ишләјәнләрин һамысы гочаг, үрәји тәмиз оғланлардыр. Тәбии ки, һәрәсинин дә мүхтәлиф чүр хасијјәти вар. Бири тез инчијәндир, о бириси исә сәбирлидир. Лал-динмәзи дә вар, дејиб-күләни дә. Анчаг иш-дә демәк олар ки, һамы мәс'улијјәт һисс едир, һамы өзүнү ода-көзә вурур. Бу мөһкәм бирлији онларда бригадир Илгар Әлијев өзү јарадыб...

Илгар Әлијевлә көрүшүб сөһбәт етдик. Кәнч бригадир кениш дүнјакөрүшә маликдир. Тарихи, хүсусән Азәрбајчан тарихини мүкәммәл билир. Онун һәјат јолдашы Һичабә дә али тәһсилли тарихчидир. Илгар Г. Һүсејнли адына мусиги мәктәбини ә'ла гијмәтләрлә битирдикдән сонра Гасым Исмајылов рајонундакы Дәлмәммәдли гәсәбәсиндәки ушаг мусиги мәктәбиндә дәрс дејиб. Сонра исә һүгугшүнас олмаг арзусуна дүшүб. Јорулмаг билмәдән охујур, өјрәнирди. Камилләшдикчә баша дүшдү ки, һалал зәһмәтлә доланмаг, алнын тәри илә чөрәк пулу газанмаг баш учалығыдыр. Одур ки, һәјат чығыры ону башга бир сәмтә апарды. Бакыја кәлди, ән шәрәфли бир ишә гошулду, әсл гејрәтли киши һүнәри илә голларыны чырмајыб чохмәртәбәли биналар тикмәјә башлады. Бир аздан синәсиндә «Коммунист әмәји зәрбәчиси», «Сосиализм јарышы галиби» кими нишанлар парлады. Илгарын башчылыг етдији комсомолчу-кәнчләр бригадасы индијәдәк һансы објекти гурашдырыбса вә ја тә'мир едибсә, һәмин објект јалныз «Ә'ла» гијмәтлә гәбул олунуб.

Илгар иншаатчылыг пешәсинә үрәкдән бағланыб. Елә ишләдији пешә үзрә дә али тәһсил алмаг гәрарына кәлмиш, Азәрбајчан Иншаат Мүһәндисләри Институтуна дахил олмушдур. Инди о, һәмин институтун ахшам шө'бәсинин үчүнчү курсунда охујур. Киали дејил ки, тикинтидә иш сон дәрәчә ағырдыр. Буна бахмајараг Илгарын әлиндән китаб дүшмүр. Ишдән сонра чох вахт оғлу Игрfalла столун архасында әјләшиб бирликдә дәрс һазырлајыр. Ахы, Играр инкилис тәмајүллү мәктәбдә тәһсил алыр. Илгарын кичик оғлу Шаһмарын исә үч јашы јенидә тамам олмушдур.

Илгар тәләбкар бригадирдир, маһир устадыр, көзәл иш ичрачысыдыр. О да дөрд пешә саһибидир. Бригаданын үзвләри көрдүкләри иши бирликдә мүзакирә едир, бирликдә иш әмсалыны гојур, мәһз бундан сонра коллективдә чалышан 12 гардаш арасында газанч бөлүнүр.

Бу јахынларда бригаданын үзвләри 9-чу микрорајондакы сәнаје маллары универмағыны гурашдырыб гуртармыш, бир нөмрәли евтикмә комбинатындакы баш корпусун дамынын тә'мирини баша чатдырмышлар. Онларын бу ишләри дә јүксәк гијмәтлә гәбул едилмишдир.

Гаршыдан гыш кәлир. Илгарын башчылыг етдији комсомолчу-кәнчләр бригадасында мөвсүмлә әлагәдар һазырлыг ишләри көрүлүр, нөгсанлар, хүсусән механизмләрдәки насазлыглар арадан галдырылыр.

С. БАҒЫРОВА.

СОВЕТ МӘДӘНИЈЈӘТ ФОНДУНА

Өлкәмиздә нојабрын 12-дә кечириләчәк совет мәдәнијјәт фонду күну бајрамына һәср олунмуш тәдбирләр совет мәдәнијјәт фондунун Азәрбајчан шө'бәсинин ичласында музакирә едилмишдир. Азәрбајчан Мәдәнијјәт Фонду Идарә һеј'әтинин сәдри, республика Елмләр Академијасынын мүхбир үзвү В. Нәбијев бу ичтимаи тәшкилатын гаршысында дуран вәзифәләрдән, онун көрдүјү ишдән данышмышдыр. Халгын мә'нәви хәзинәсинин өлкәмиздән харичдә олмуш бир сыра әсәрләри кери гајтарылмышдыр. Фонд милли тарих вә архитектура абидәләринин бәрпа олунмасы, унудулмуш халг сәнәтләринин дирчәлдилмәси програмыны һәјата кечирилмәсиндә фәал иштирак едәчәкдир.

Фондун фәалијјәтиндә әмәк коллективләри, ичтимаи тәшкилатлар, ајры-ајры шәхсләр, инчәсәнәт усталары јахындан иштирак едирләр: онлар фондун һесабына вәсаит кечүрүр, тамашалар, концертләр в. с. тәшкил едирләр.

Совет мәдәнијјәт фонду күну бајрамында саһә мүәссисәләринин, идарәләринин коллективләри билаваситә иштирак едәчәкләр. Тәшкил олуначаг концертләрдә, тамашаларда инчәсәнәт усталары, пешәкар вә һәвәскар бәдии коллективләр чыхыш едәчәкләр. Әлдә едилән вәсаит мәдәнијјәт фондуна кечүрүләчәкдир. (Азәринформ).

ЈЕНИДƏНГУРМА ЈОЛЛАРЫНДА

САБАҺЫ КӨРМƏ ГАБИЛИЈЈƏТИ

Һаггында бəһс олунаҹаг бу мүəссисə ики кварталдыр ки, республика Истеһсалат Бирлији «Азавтомотосервис», Автонəглијјат вə Шоссе Јоллары Фəһлəлəринин Һəмкарлар Иттифагы Азəрбајҹан республика Комитəсинин кечичи Гырмызы бајрағыны əзүндə сахлајыр. Сон нəтичəлəр көстəрир ки, коллектив һəмин бајрағы бу ил əлдəн вермəјəчəк.

Данылмаз һəгигəтдир ки, пешəкарлар, ишинин күнүн тəлəблəри сəвијјəсиндə гуранлар газанырлар, удурлар. Истəр мүəссисəнин баш директору ол, истəрсə дə тəнəкəчи, əкəр пешəкарсанса, бундан һамы газанаҹаг: инсанлар да, ҹəмијјəт дə. Баһадыр Сүлејмановy чохдан таныјырам. Бир мүһəндис кими ону тəкчə республикамызда дејил, бəлкə дə онун һүдудларындан кəнарда да таныјыр вə гијмəтлəндирирлəр. Тəбиидир ки, сөһбəтимиз əсасəн автомобилдəн, онунла бағлы проблемлəрдəн кетди.

— Дејəсəн, сизин гəзетдə охумушам ки, мүасир инсанын һəјатында мүһүм рол ојнајан мəишəт əһəмијјəтли үч əсас шејдəн бири автомобилдир. Һəрчəнд, автомобил проблемлəр дə јарадыр. Амма онсуз кечинмəк дə чəтиндир.

— Мəн билəн республикамыз адамбашына дүшəн фəрди машына көрə əлкəдə ахырынчы јерлəрдəн бирини тутур.

— Тəəссүф ки, белəдир. Бу бахымдан биз Иттифаг миғјасында белə кериҹик. Јə'ни, əлкə үзрə əкəр һəр он мин нəфəрə 51 машын дүшүрсə, биздə бу рəгəм 33-дүр.

— Мараглы фактдыр. Бəс, ирəлидə кедəн кимлəрдир?

— Бир чох саһəлəрдə олдуғу кими, Прибалтика республикалары бу ҹəһəтдəн дə фəрглəнирлəр. Нечə дејəрлəр, һəр үч Прибалтика республикасы лидерлəр групуну тəшкил едир. Биринҹи јери Естонија тутур. Бурада јенə дə 10 мин нəфəр һесабы илə 135 фəрди машын дүшүр. Бу рəгəм Литвада 104, Латвијада 93-дүр. Јери кəлмишкəн дејим ки, гоншуларымыз да биздəн ирəлидəдирлəр. Күрҹүстанда 75, Ермəнистанда 59 машын дүшүр.

— Бу һесабла көрүнүр, АБШ-да вəзијјəт даһа јахшыдыр.

— Мүгајисəјə кəлмəз. Штатларда һəр 10 мин нəфəрə 700 машын дүшүр.

— Машынымыз белəчə аз олса да онун тə'мири, хидмəти кəскин проблемлəрлə бағлыдыр.

— Тамамилə доғрудур. Амма, үмумијјəтлə, еһтијат һиссəлəринин гытлығы илə јанашы, бу проблемлəр дикəр ҹəһəтлəрлə дə бағлыдыр.

— Мəсəлəн, һансыларла?

— Јолларымыз писдир, бəрбад вəзијјəтдəдир. Бүтүн əлкəдə белəдир, о ҹүмлəдəн республикамызда да. Јол тəкчə бизим үчүн, хидмəт саһəсинин адамлары үчүн проблем јаратмыр. Јол бүтүн саһəлəрдə əлкəјə зəрбə вурур. Бошалан вə бошалмасы давам едəн кəндлəримизин əсас бəласы јолдур. Узаға кетмəјəк. Һəр ил əлкəдə, о ҹүмлəдəн, республикамызда минлəрлə адам автомобил гəзасындан һəлак олур. Һəр ил гырх мин нəфəр инсан һəјаты гырылыр, 250 нəфəр əлил олур. Гəзаларын 75 фаизи сүрүҹүлəрин күнаһындан баш верир. Галан фаизи дə јəгин јолларымызын кејфијјəтсизлији пајына дүшүр. Мадди зəрəр исə 7 милјард манат тəшкил едир.

— Бəс, еһтијат һиссəлəри, нə олан кəскин тəлəбат нə вахта кими давам едəҹəк? Бу проблемин һəллини көрəҹəјикми?

— Финландијанын көмəјиилə Толјаттидə еһтијат һиссəлəри үзрə јени мəркəз тикилир. Бу, Авропада əн бөјүк гурғу олаҹаг.

— Бу мəркəзин күҹү дə јəгин проблеми һəлл етмəјəҹəк.

— Шүбһəсиз. Буна мəн дə инанмырам. Амма, көрүлəн дикəр тəдбирлəр кəлəҹəјə никбин бахмаға əсас верир. Бу илин августунда ССРИ Назирлəр Советинин гəрары олду. Һəмин гəрара бөјүк үмид бəслəјирик. Гəрарда ССРИ Автомобил Сəнајеси Назирлијинə, Нефтајырма вə Нефт Кимјасы назирликлəринə тапшырылыр ки, бир-ики ил əрзиндə фəрди автомобил саһиблəринин еһтијат һиссəлəринə олан еһтијаҹы там əдəнмəлидир. Һəм дə онларын машынларына хидмəтин кејфијјəтини јүксəлтмəк нəзəрдə тутулур.

— Əминсинизми, бу гəрар гыса мүддəтдə јеринə јетирилəҹəк. Јə'ни бир-ики илə?

— Һəр һалда үч ири назирлијин гүввəсинə инанмаг олар. Мəнҹə, дөвлəт мүəссисəси һаггында Ганун да проблемлəрин һəллинə көмəк едəҹəк. Бу Ганун потенсионал имканларымыздан јахшы истифадə етмəјə шəраит јарадыр.

— Потенсионал имканлар дедикдə нəлəри нəзəрдə тутурсунуз?

— Бурада мүəссисəлəрин мүстəгил сурəтдə өз гүввəлəриндəн, еһтијатларындан истифадə етмəк нəзəрдə тутулур. Јə'ни ири мүəссисəлəр, бирликлəр өзлəри мүəјјəн еһтијат һиссəлəрини бəрпа едə билəрлəр. Буну хырдаламаг үчүн бир нечə мисал чəкмəк истəрдим. АБШ-да 75 фаиз, АФР-дə 50 фаиз машынлар, агрегатлар бəрпа едилир. Кичик һиссəлəри демирəм. Чүнки кичик һиссəлəрин истеһсалы илə əн хырда сехлəр белə мəшғул олур. «Дајмлер-Бенс» фирмасы суткада мин мүһəррик тə'мир едир. Бу факта диггəт јетирин. Бизим əн ири, ихтисаслашмыш тə'мир заводларында бир мүһəррики ајларла тə'мир едə билмирлəр. Јə'ни һəр һансы бир сифаришчинин мүһəррикини. «Фолксвакен»-ин Франсада ишлəјəн бир фирмасы суткада 1.100 мүһəррики əсаслы тə'мир едир. Елə белə јох ha, əсаслы! Харичдə бир мүһəррики дəјишмəк биздə тəкəрин камерини дəјишмəкдəн дə асандыр. Тəсəввүр един ки, мəн бүтүн бунлары билəндəн сонра өзүмүздə вəзијјəтин нə јердə олдуғуна тəəҹҹүб едирəм.

— Башчылыг етдијиниз Шамхор рајонларарасы «Автомотосервис» сатыш бирлијинин уғурлары, проблемлəри, перспективлəри барəдə нə дејə билəрсиниз?

— Кечичи Гырмызы бајрағы сахлајырыг. Мəнə белə кəлир ки, бу илин сонуна кими ону əлдəн вермəјəҹəјик. Кəлəн ил дə бахарыг. Бајрагдан əлавə ики дəфəјə 4 мин манат мүкафат алмышыг. Гејд етмəлијəм ки, уғурларын бүнөврəси əсасəн өтəн илдə гојулуб. Белə ки, 1987-чи илдə бүтүн нөвлəр үзрə планлара артыгламасы илə əмəл етмишик. Чари илин өтəн ајларында да бүтүн көстəричилəр үзрə планлар артыгламасы илə јеринə јетирилиб. Хидмəт ишлəри үзрə план 102,6 фаиз, мал дөвријјəси үзрə 102,9 фаиз, еһтијат һиссəлəри үзрə сатышда исə 141 фаиз əмəл едилиб. Кəлəн ил бирлијин 600 мин манатлыг хидмəт ишлəри олмалыдыр.

— Планын артмасы јени објектлəрин ишə салынмасы илə бағлыдырмы?

— Бəли. Бу илин сонунда Шамхорда даһа бир техники хидмəт стансијасы тикилиб истифадəјə вериләҹəкдир. Һазырда тикинтидə тамамлама ишлəри апарылыр. Бурада хидмəтин бүтүн нөвлəри үзрə сехлəр фəалијјəт көстəрəҹəк. Бураја дахил олан машынлара һəр ҹүр хидмəт көстəрилəҹəк.

Газахда Полша Халг Республикасы лајиһəчилəринин көмəји илə 1 милјон 163 мин манатлыг смета дəјəри олан 4 постлу техники хидмəт стансијасынын тикинтисинə башланылаҹагдыр. Бунун аваданлығы да Полшанындыр. Јени илдəн исə Шамхорда 12 постлу техники хидмəт стансијасынын тикинтиси нəзəрдə тутулур. Көрүндүјү кими, перспективдə дə хејли иш көрүлəҹəкдир.

Нијə мəн јени техники хидмəт стансијаларынын тикинтисини белə нəзəрə чатдырмаға чалышырам? Чүнки бу күн стансијаларын кифајəт гəдəр олмамасы јерли чамаатын Кировабад вə башга шəһəрлəрин мүвафиг мүəссисəлəринə мүраҹиəт етмəсинə кəтириб чыхарыр. Бунун нə демəк олдуғу һəр кəсə ајдындыр. Даһа бир јенилик һаггында да хəбəр вермəк истəјирəм. 1989-чу илин јанварындан е'тибарəн 1 нөмрəли техники хидмəт стансијасынын нəздиндə автомобиллəрə техники бахыш кечирəҹəјик. Бунун үчүн диагностика посту јарадылыр. Мəнə белə кəлир ки, диагностика постунун јарадылмасы автомобил саһиблəрини дөвлəт автомобил мүфəттишлијинə кедиб-кəлмəк əзијјəтиндəн хилас едəҹəк. Доғрудан да, бə'зəн техники бахышын кечирилмəси хејли формал характер дашыјыр. Бурада исə бу иш тəбиидир, јə'ни əкəр машын һəгигəтəн саз дејилсə, јериндəҹə лазыми əмəлијјатлар апарылаҹаг.

— Бир дə ки, кəлин е'тираф едəк. Бə'зəн техники бахыша машынын јујулуб тəмизлəнмəсиндəн башга бир ҹəһəт дахил олмајыр. Автомобилин һəртəрəфли техники саззлығы јалныз тə'мир сехиндə, конкрет һалда техники хидмəт стансијасындакы диагностика постунда мүмкүндүр. Баһадыр мүəллим, коллективин јахшы ишлəмəси тəкчə усталарын, мүһəндислəрин пешəкарлығы илə шəртлəнмир. Онлара јарадылан шəраит, хүсусилə мəишəт шəраити мүһүм рол ојнајыр. Бу барəдə нə дејə билəрсиниз?

— Шүбһəсиз, белəдир. Сехлəрдə, е'малатханаларда, стансијаларда адамларымызын, һəтта мүштəрилəрин истираһəти, вахт кечирмəси үчүн һəр ҹүр лазыми шəраит јаратмышыг. Лакин бу ҹəһəти мəн хүсуси бир факт кими нəзəрə чатдырмырам. Бунлар тəбиидир, зəруридир. Мəн үмумијјəтлə, коллективин гајғысына галмағын бир ҹəһəтини демəк истəјирəм. Бу да јардымчы тəсəррүфат мəсəлəсидир. Рајонун «Илич јолу» совхозунда 20 һектар јер алмышыг. Бурада артыг артезиан гујусу истифадəјə верилиб, тикинти-гурашдырма ишлəринə башланылыб. 100 баш мал үчүн төвлə, 200 баш гојун үчүн бина тикилəҹəк, ики һектарда исə истиликшитиллик ишлəјəҹəк. Тəсəввүр едирсинизми, əкəр тəшкил едə билсəк, буна исə шүбһə етмирəм, бу бөјүклүкдə тəсəррүфат нəинки өзүмүзү, кəнар тəшкилатлары да бир сыра əрзаг, тəрəвəз мəһсуллары илə тə'мин едəҹəк.

Јардымчы тəсəррүфат, нечə дејəрлəр, сырф тəсəррүфат ролуну ојнамајаҹаг. Бурада усталарымызын, үмумијјəтлə, коллектив үзвлəринин истираһəти үчүн дə шəраит јарадылаҹаг. Јə'ни истираһəт евлəри, кемпинглəр гурашдырылаҹаг. Һазырда јардымчы тəсəррүфатын тəшкили үчүн бүтүн мəсəлəлəри һəлл едиб гуртармышыг. Төвлəлəр, биналар һазыр олан кими ишə башлајаҹағыг...

— Кејфијјəт анлајышы сизин мүəссисəдə даһа бөјүк мə'на кəсб едир. Кејфијјəт автомобилин саззлығы, сəрнишинлəрин тəһлүкəсизлији демəкдир. Бу бахымдан нə дејə билəрсиниз?

— Мүəссисəнин табелијиндə олан бүтүн објектлəримиз мүасир аваданлыг вə метроложи васитəлəрлə тə'мин едилмишдир. Хидмəтин кејфијјəтинə нəзарəт үчүн баш идарə һəлə 1986-чы илдə 13 стандарт сəнəд һазырлајыб көндəрмишдир. Бу сəнəдлəрə дүрүст əмəл олунмасына чидди нəзарəт едилир.

— Коллективдə 100 нəфəрə јахын уста, мүһəндис чалышыр. Јəгин јүксəк мүкафатларын газанылмасында əмəји, пајы олан ишчилəриниздəн бир нечəси илə таныш ола билəрик.

— Əлбəттə. Һəгигəтəн, јахшы усталарымыз чохдур. Онлардан бир нечəсинин адыны чəкə билəрəм. Чилинкəрлəрдəн Мəһəррəм Вəлијев, Фəрмајыл Гурбанов, тəнəкəчилəрдəн Огтај Рүстəмов, Рəһим Вəлијев, Исмајыл Мəһəррəмов белəлəриндəндир. Аваданлыглар үзрə мүһəндис Елдар Камаловдан бүтүн коллектив разыдыр. Јери кəлмишкəн бир коллективин дə адыны чəкмəк истəјирəм. Чүнки ишимизин кəлəҹəк уғурлары, кејфијјəти онлардан асылыдыр. Мəн иншаатчылары нəзəрдə тутурам. Јени стансијаларын иншасы ади објектлəрин тикинтиси илə мүгајисə едилə билмəз. Бизим објектлəр мүасир аваданлыглар вə мүһəндис фикринин мəһсулу олан мүрəккəб гурғулардан əмəлə кəлир. Јери кəлмишкəн 2 нөмрəли стансијанын гурашдырылмасында чалышан сəјјар механики дəстəнин, хүсусилə иш икрачысы Алим Намазовун əмəјини гејд етмəк истəјирəм. Тəкрар едирəм: онларын кејфијјəтли иши бизим јахшы чалышмағымыза көмəк едəҹəкдир.

— Баһадыр мүəллим, бир гəдəр гејри-ади суал. Автомобил саһиблəри усталарын онлардан бə'зəн артыг пул алмаларындан нилејлəнирлəр. Бу барəдə нə дејə билəрсиниз?

— Доғрусу, јалан данышмаг истəмирəм. Амма елə билирəм бизим усталар өз мүштəрилəрини нəинки инчик салыр, əксинə, онларын һəмишəлик мүштəрилəримиз олмаларына чалышырлар.

Ј. ИСМАЈЫЛОВ.

«КОМСОМОЛДАН АЈРЫЛМАРАМ...»

Лəнкəранын 90 јашлы сакини Аслан Кəлəнтəров октјабрын 29-да бирдəн-бирə ики бајрамы: өзүнүн ад күнүнү вə кəнчлəр иттифагынын 70-чи илдөнүмүнү гејд етмишдир. Иттифагын үзвлүк билети она узаг 1920-чи илин мај ајында тəгдим едилмишдир... Јашынын чохлуғуна бахмајараг Аслан дајы узун вə һадисəлəрлə зəнкин өмрүнүн бир чох анларыны јахшы хатырлајыр. О, əмəк биографијасына 1917-чи илдə гəза почт-телеграф конторунун почталјону кими башламыш вə ингилаби һадисəлəрдə Азəрбајҹанын ҹəнубунда Совет һакимијјəти гурулмасы уғрунда мүбаризəдə јахындан иштирак етмишдир.

Аслан дајы əн чох бунунла фəхр едир ки, 1920-чи илин мај күнлəриндə Лəнкəран гəзасы Коммунист Кəнчлəр Иттифагы конфрансынын рəјасəт һеј'əтинин В. И. Ленинə көндəрдији телеграмын алтында онун фамилијасы да вар. Конфрансын бүтүн иштиракчылары адындан комсомолчулар «Фəһлə-кəндли кəнчлəрə мəдəнијјəтə вə көзəллијə говушмаг имканы вердијинə көрə» Иличə миннəтдарлыг едəрəк Гырмызы ингилаб бајрағына вə доғма Иличə анд ичирдилəр ки, «Дүнја пролетариаты рəһбəринин бүтүн декретлəрини јеринə јетирəҹəклəр».

Бир нечə ил сонра Аслан Кəлəнтəров силаһы дəрсликлəрлə əвəз едиб Талыш дағ кəндлəриндə мəдəнијјəт уғрунда јүрүшə башлады: тəгрибəн 30 ил əрзиндə Аслан дајы дағлыларын ушагларына бөјүк Ленин дилини, Октјабр дилини өјрəтмəклə мəшғул олду.

Ленин комсомолунун тəвəллүд күнү шəһəр мəдəнијјəт паркында кечирилəн шəнликдə фəрди республика пенсијачысы, шəһəр комсомол комитəси јанында ингилаби шөһрəт шурасынын үзвү А. Кəлəнтəров өзүнүн кəнч достларына 1926-чы илдə чəкилмиш фотошəкил бағышлады. Шəкилдə Астраханбазар гəзасында фəалијјəт көстəрəн гулдур дəстəсини о илин сентјабрында дармадағын етмиш дөјүш достлары А. Һүсејнов, Г. Һəмидов, П. Селјајев, П. Фəтуллајев, М. Рзајев, Д. Бағыров тəсвир олунмушдур.

...Јенилə гуртармыш дөјүшүн јорғунлуғуну чыхмаг үчүн једди дост јарымчыг евин барысынын дибинə чəкилмишдир. Кимсə чибиндəн папирос чыхарыб гүллаб вурур. Онларын шəклини чəкəн фотографын ағлына да кəлмирди ки, тарихи өзүнү тəсвир едир.

А. Кəлəнтəров дејир: комсомол мəним кəнчлијим, бу күнүм вə үмидварам ки, һəм дə сабаһымдыр. Һəр дəфə кəнчлəрлə көрүшəндə јени гүввə алырам, мəни тəбрик едəнлəри һамысына миннəтдарлығымы билдириб Ленин Коммунист Кəнчлəр Иттифагынын чохмилјонлу дəстəсини комсомолун 70 иллији мүнасибəтилə тəбрик едирəм.

Т. АЛЛАҺВЕРДИЈЕВ,
Азəринформун мүхбири.

СҮКАНДАН МӨҺКƏМ ЈАПЫШЫН!

Автомобил шоселəри, асфалт, јахуд гум дөшəнмиш јоллар һазырда өлкəмизин, о ҹүмлəдəн республикамызын əн уҹгар кəндлəрини, рајон мəркəзлəрини, шəһəрлəрини бир-бирилə бағламышдыр. Халг тəсəррүфаты јүклəринин дашынмасында, сəрнишинлəрин бир јердəн башга јерə кетмəсиндə автомобил нəглијјаты өз əһəмијјəтини итирмир. Онсуз мүасир јашајыш мəнтəгəлəрини тəсəввүр етмəк чəтиндир. Минлəрлə мүəссисəлəрин, колхоз вə совхозларын иши, милјонларла совет адамынын истираһəти даһа чох автомобил нəглијјатынын аһəнкдар ишлəмəсиндəн, автомобил нəглијјатчыларынын өз ишинə нечə јанашмасындан асылыдыр. Сон иллəр автомобил нəглијјатынын мадди-техники базасы хејли күҹлəндирилмиш, автомобиллəрин техники сəвијјəси, онун ишинин кејфијјəт вə истисмар көстəриҹилəри јахшылашмышдыр. Бакы шəһəр Сəрнишиндашыма Идарəси 5 нөмрəли автомобил нəглијјаты мүəссисəси буна јахшы мисалдыр. Мүəссисəнин паркдан истифадə əмсалы 108,8, јердəн истифадə əмсалы исə 101,9 фаиздир. Нəглијјатчылар бу илин сон 9 ајы əрзиндə 15 милјона јахын сəрнишин дашымыш, пландан əлавə 19,1 мин манат кəлир əлдə етмишлəр. Мүəссисəнин «РАФ»лары 39 маршрутда ишлəјир. 19 маршрутда чалышан сүрүҹүлəр бу илин əввəлиндəн тəсəррүфат һесабына кечиб. Онлар 9 ајда 82.300 манат əлавə кəлир əлдə едиблəр. Даһа башлычасы, тəсəррүфат һесабы илə ишлəјəн бу маршрутларда сəрнишинлəрин шикајəти јох дəрəҹəсинə eниб, гəза вə јол-нəглијјат һадисəлəри азалыб.

Кəлəн илдəн даһа 10 маршрут тəсəррүфат һесабына кечирилəҹəкдир.

Мүəссисəдə чалышан сүрүҹүлəрин вə техники ишчилəрин бөјүк əксəријјəти кəнчлəрдир. Сүрүҹүлəрдəн Вагиф Гулијевин, Адил Гулијевин, Надир Салајевин, Елхан Фəрəҹовун, Рафиг Һүсејновун, чилинкəрлəрдəн Зејнал Кəримовун, Елман Балајевин, Ваһаб Һəсəновун, дəстə рəислəриндəн Нуру Хыдыровун, Тофиг Фəрзəлијевин адлары паркда хүсуси һөрмəтлə чəкилир.

5 нөмрəли автомобил нəглијјаты идарəсинин рəиси О. Бабајев мүсаһибимиздир.

—Сизин паркда олан машынларын сајы планда нəзəрдə тутуландан 34 дəнə аздыр. Амма паркдан истифадə əмсалы бөјүкдүр. Буна нечə наил олмусунуз?

—Тə'мир е'малатханаларынын ишини көкүндəн јахшылашдырмышыг. Кечə тə'мири тəшкил етмишик. Паркдан истифадə əмсалы анҹаг бу һесаба артыб.

Ə. НЕ'МƏТ.

НИЈƏ ƏН'ƏНƏЈƏ ЧЕВИРМƏЈƏК?

«ИКИ НƏСЛИН КӨРҮШҮ»

Инсан өмрүн мүдрик пиллəлəри илə нə гəдəр јүксəклəрə галхса да, јенə кəнчлијин гајғысына еһтијаҹ һисс едир. Кəнчлик дə ағсаггал сөзү, мəслəһəти олмадан дүнја сирлəринə јијəлəнə билмəз. Һəјатын тəлəби белəдир. Бəс, бу тəлəб нечə өдəнилир? Јашын мүхтəлиф гүтблəриндə дурмуш адамлар арасында һансы јолларла көрпү салыныр?

Биз бу күн бу јоллардан бири барəдə сөһбəт ачаҹағыг. «Ики нəслин көрүшү» адланан бу тəдбирин иштиракчылары Азəрбајҹан ССР Сосиал Тə'минат Назирлијинин Мəрдəкандакы мүаличə пансионатында динҹəлəн мүһарибə, əмəк ветеранлары, тəшкилатчылары исə В. И. Ленин адына АПИ-нин ријазијјат факултəсинин тəлəбəлəри иди.

Көрүшү кириш сөзү илə институтун профессору Садыг Садыгов ачды. О деди ки, ағсаггалларын өмүр јолу кəнчлəримиз үчүн һəмишə јахшы һəјат мəктəби, түкəнмəз вəтəнпəрвəрлик елмидир. Ахы, сизин ҹаванлығыныз Вəтəнин ағыр күнлəринə, халгларымыза 20 милјон нəфəр итки кəтирмиш мүһарибə иллəринə тəсадүф едир. Сиз мүһарибəдəн əввəл дə тарихин ганлы сынағындан мəрдликлə чыхмысыныз, репрессија дөврүндə лəјагəтинизи горујуб сахлаја билмисиниз. Бүтүн бунлар барəдə јазылыб. Амма əн јахшы китаб белə ҹанлы шаһидин, һадисə иштиракчысынын үзбəүз сөһбəтинин јерини вермир. Бу мə'нада кəнчлəримизин сизинлə көрүшү, һəм дə тез-тез көрүшү ваҹибдир. Чүнки, бу көрүшлəр ибрəтли, фајдалы олур.

Мирбəшир рајонундан кəлмиш əмəк ветераны Идрис Абдуллајев фəхрлə билдирди ки, əксəр оғулларымыз, гызларымыз ата-аналарынын адыны уҹа тутур, халгымызын јахшы кејфијјəтлəрини јашадырлар. Гејрəтə, лəјагəтə, Вəтəнə хидмəтə кəлдикдə исə бүтүн дөврлəрдə бунлара мејдан вар. Мəкəр јенидəнгурма асанлыгла һəјата кечирилəн просесдир? Əлбəттə, јох. Сосиализмин индики мəрһəлəсиндə исə һəлледиҹи гүввə кəнчлəрдир. Лакин онлары мејданда тəк гојмаг олмаз. Биз јашлылар кəнчлəрə лазымыг. Гүввə мүтлəг тəҹрүбəјə архаланмалыдыр. Əкəр көмəјимиздəн истифадə олунурса, демəли, биз дə јашајырыг.

Ағбирчəк Нəсибə Нəҹəфова билдирди ки, адам кəнчлəрлə бир мəҹлисдə отуранда өзү дə ҹаванлашыр. Ағыллы, баҹарыглы, башлыҹасы исə бөјүклəрə һөрмəтлə, еһтирамла, мəһəббəтлə јанашан өвладлар јетишдирдијимизи көрүб севинмəјə, ифтихар һисси кечирмəјə билмирсəн.

Тəлəбəлəр көрүшə мараглы мусиги програмы илə кəлмишдилəр. Онлар анаја, Вəтəнə һəср олунмуш маһнылары вə ше'р парчаларыны бөјүк шөвглə ифа етдилəр. Тəлəбə Ајкүн Ҹаббарова рəгс едəндə исə һəм јашлылар, һəм дə ҹаванлар ортаја чыхдылар. Белə көзəл күндə, хош мəрамлы мəҹлисдə үрəкдəн «сындырмамаг» күнаһ оларды...

«Ики нəслин көрүшү» һəр ики тəрəф үчүн фајдалы олду.

Елчин НАМАЗОВ,
С. М. Киров адына АДУ-нун журналистика факултəсинин тəлəбəси.

Əли Бајрамлы шəһəр Советинин депутаты Јеканə Бəдирова мəишəт евиндə габагҹыл бəрбəрлəрдəн сајылыр. Онун дүзəлтдији мүхтəлиф саҹ формалары һəмишə мүштəрилəрин үрəјинҹə олур. Шəкилдə: Ј. Бəдирова иш заманы. Фото М. Гурбановундур.

Губа. «Автотурист» кооперативи ҹəмиси бир нечə ајдыр ки, јарадылыб. Аз мүддəтдə бураја мүраҹиəт едəнлəрин сајы хејли артмышдыр. Кооперативдə чалышанлар əһалијə нүмунəви хидмəт көстəрир, автомобиллəрин кејфијјəтли тə'мирини тə'мин едирлəр. Шəкилдə: кооперативин үзвлəриндəн (солдан) гајнагчы Фазил Гəрибов, чилинкəр Ибраһим Султанов вə дəмирчи Вагиф Исмајылов. Фото Н. Нəҹəфовундур.

«ХАТИРƏ» ВИДЕО-ФОТО КООПЕРАТИВИДИР

Республика Журналистлəр Иттифагы нəздиндə јарадылмыш «Хатирə» видео-фото кооперативинин ихтисаслы мүтəхəссислəри һəјатынызда əн хошбəхт күнү, јубилеј шəнликлəрини, аилə бајрамларыны видеолентə чəкмəкдə сизə көмəк едəҹəклəр. 93-63-42 вə ја 93-03-32 нөмрəли телефонларла сифариш вермəк олар. Əмин ола билəрсиниз ки, сифариш гыса мүддəтдə вə јүксəк сəвијјəдə јеринə јетирилəҹəкдир.

Јарадыҹылыг иттифаглары, һабелə республиканын шəһəр вə рајонларынын мүхтəлиф тəшкилатлары да видео-фото студијасынын хидмəтлəриндəн истифадə едə билəрлəр. «Хатирə»нин усталары архив фото сəнəдлəрини тəзəлəмəкдə, репродуксијалар етмəкдə, əн мүһүм тəдбирлəри əкс етдирмəндə сизə көмəк көстəрəҹəклəр. Көрүлəн ишлəрин гијмəти дөвлəт гијмəтлəриндəн хејли ашағыдыр, сифаришин һаггы һəм һесаба пул көчүрмəклə, һəм дə нағд пулла өдəнилə билəр. Кооператорлар мəнфəəтин бир һиссəсини «Гајғы» ҹəмијјəтинин һесабына көчүрмəји гəрара алмышлар.

(Азəринформ).

ПУЛМОНОЛОГ

...Күнлəрин бир күнү Фатма нəнə өмрү боју галхыб-дүшдүјү пиллəкəнлəрдəн гəфилдəн јыхылды, мөһкəм əзилди. Хəстəханаја апардылар. Јараларыны сағалтдылар. Ағрылар исə давам едирди. Курорта јаздылар. Бир ај да бурада мүаличə олунду. Лакин... Јахшылашмаг əвəзинə вəзијјəти даһа да ағырлашырды. Кəзмəдиклəри хəстəхана, мүраҹиəт етмəдиклəри һəким галмады. Нəһајəт, Бакыја, республика Елми-Тəдгигат Фтизиатрија вə Пулмонолокија Институтуна үз тутдулар. Хəстəни институтун пулмонолокија шө'бəсинин мүдири Аидə Дадашова мүајинə етди. Гəрары гəти олду...

Јахшы олар ки, бу јердə Аидə һəкимин өзүнү динлəјəк:

— Илкин мүајинəдəн сонра, кизлəтмəјəҹəјəм, конкрет бир шеј мүəјјəн едə билмəдим. Ренткенə көндəрдим. Нəтиҹəсини диггəтлə көздəн кечирдим. Бир нечə күндəн сонра икинҹи дəфə ренткенə мүраҹиəт етмəли олдум. Шүбһəлəнмишдим. Дөш гəфəсинин сағ тəрəфиндə шиш нəзəрə чарпырды. Јенидəн рентген, јенидəн анализ... Артыг там əмин олмушдум: ағ ҹијəриндə хəрчəнк вар. Тə'чили операсија олунмалы иди. Буну гоһумларына дедим. Тəəҹҹүблəндилəр: ахы, Фатма нəнəнин индијəдəк сəһһəтиндəн һеч шикајəти олмајыб?! Онлары баша салдым ки, хəрчəнк ҹəмиси бир нечə ајдыр јајылмаға башлајыб. Əввəллəр өзүнү бүрузə вермəјиб; организмин мөһкəмлији буна имкан вермəјиб. Јыхылараг алдығы зəдəлəрдəн сонра исə бир гəдəр зəифлəјиб вə шиш бөјүмəјə башлајыб... Ҹəррaһларла мəслəһəтлəшдим. Дедилəр ки, хəстə бир јандан јашлыдыр, бир јандан да узун-узады мүаличə ону əлдəн салыб; операсија горхулудур, бычағын алтындан дурмаја билəр... Онлара сүбут етдим ки, хəстəсини өтмүш олса да, мөһкəмдир, операсијаја давам кəтирəр. Фатма нəнəнин өзү дə мəн дејəни дејирди. Елə һеј тəкрар едирди ки, «Мəн дағда бөјүмүшəм, јајлаг гызыјам, операсија нədир, өлүмүн өзүндəн белə сағ гајыдарам!..». Узун сөзүн гысасы, кəнч ҹəррaһ Рүстəм Мəммəдов ону операсија етмəли олду. Ағ ҹијəринин тəн јарысыны вə үч габырғасыны кəсиб атды. Һамымыз интизарда идик... Операсијадан ҹəмиси үч саат сонра көзлəрини ачды. Деди ки, узандығым бəсдир, отурмаг истəјирəм; ачмышам, јемəк истəјирəм. Галмышдыг мəəттəл. Һəлə бу һарасыдыр, ҹəмиси ики-үч күндəн сонра кəзмəјə башлады. Бирҹə һəфтəдəн сонра исə хəстəхананы сапсағлам тəрк етди.

...Инди Фатма Гасымова јенə əввəлки тəк чевик, зирəкдир. Јенə дə өвладлары илə, нəвəлəри илə дејир-күлүр шəнлəнир. Вə онларын сырасына бирини дə əлавə едиб: Аидə Дадашованы. Ону јенидəн һəјата гајтармыш бу кəнч һəкими өзүнə доғма өвлад билир. Тəкҹə Фатма нəнəми?! Јох, Аидə һəкими өзүнə икинҹи өвлад, нəвə, ана, нəнə... билəнлəр онларҹадыр, јүзлəрҹəдир.

Аидə Дадашова 1976-чы илдə Н. Нəриманов адына АТИ-нин мүаличə-профилактика факултəсини битириб. Бир мүддəт Бакыдакы 1 нөмрəли вəрəм əлејһинə мүбаризə диспансериндə ишлəјиб. 1983-чү илдə Москваја кедиб, аспирантураја кириб. Мəркəзи Елми-Тəдгигат Вəрəм Институтунда «Ағ ҹијəрлəрдəки гејри-спесифик бронхиал инфексија илə ағырлашмыш деструктив вəрəмин клиника јолу илə үзə чыхарылмасы вə кимјəви терапијасы» мөвзусунда намизəдлик диссертасијасы мүдафиə едиб.

Москваја мə'зун кими кетмиш А. Дадашова үч илдəн сонра Бакыја алим кими гајыдыб. 1986-чы илдə Елми-Тəдгигат Фтизиатрија вə Пулмонолокија Институтунда ишə кириб. Институтда ајрыҹа пулмонолокија шө'бəси ачыландан сонра кəнч елмлəр намизəди А. Дадашованы бураја дə'вəт едиблəр.

1987-чи илдə пулмонолокија шө'бəсинин фəалијјəт даирəси даһа да кенишлəндирилиб: она республика Пулмонолокија Мəркəзи статусу верилиб. Инди бурада ССРИ-дə вə харичдə истеһсал едилмиш əн мүасир апарат вə аваданлыгларла зəнкин рентген, функсионал диагностика, бронхолокија, физиотерапија, инголјасија вə с. кабинетлəр фəалијјəт көстəрир. Јахын кəлəҹəкдə—институтун көһнə бинасы јенидəн бəрпа едилəндəн сонра исə Мəркəз даһа да кенишлəндирилəҹəк, чарпајыларынын сајы 150-јə чатаҹаг (һазырда 60-дыр), јени-јени кабинетлəр јарадылаҹагдыр.

Кəнч олмасына бахмајараг, республикамызда əн тəҹрүбəли вə сəвијјəли пулмонологлардан бири кими танынан Аидə Дадашова һəм дə сəһијјəјə даир бир нечə елми мəгалəнин мүəллифидир. Мəгалəлəри Бакыда вə Москвада чыхан мүхтəлиф тибби журналларда чап олунуб. Фтизиопулмонологларын сонунҹу гурултајында иштирак едиб. Бурадакы чыхышы марагла гаршыланыб. А. Дадашова һəм дə Совет—Југославија пулмонологларынын биркə ишлəјиб һазырладыглары «Ағ ҹијəрлəрдəки саркоидоз хəстəлијинин мүаличəси вə диагностикасы методларынын тəкмиллəшдирилмəси» мөвзусунда бејнəлхалг елми-техники əмəкдашлығын иштиракчыларындан биридир.

А. Дадашова дејир:

— Бəлкə дə охуҹуларын бир чоху пулмонолокијанын нə олдуғуну баша дүшмүрлəр. Пулмонолокија ағ ҹијəрлəрдəки илк бахышда вəрəмə охшајан, əслиндə исə вəрəм олмајан дикəр хəстəликлəр һаггында елмдир. Бу хəстəликлəр һансылардыр?—Пневманија, плеврид, бронхит, бронхиал астма вə с. Тəəссүф ки, бə'зи хəстəхана вə поликлиникаларда мүвафиг мүајинə аваданлығынын олмамасы үзүндəн бу хəстəликлəрлə мүраҹиəт едəнлəрə дə вəрəм диагнозу гојурлар. Бу исə өзүнүз билирсиниз нə демəкдир. Јанлыш мүајинə јанлыш мүаличəјə кəтириб чыхарыр. Нəтиҹəдə исə хəстə сағалмаг əвəзинə даһа да ағырлашыр. Бизим Мəркəзə белə хəстəлəр тез-тез мүраҹиəт едирлəр. Демəк олар ки, һамысыны вахтында сағалдыб ајаг үстүнə галдырырыг. Тə'чили лазым кəлдикдə исə, һəтта вəрəми дə, хəрчəнки дə мүаличə едирик. Нəһајəт, бир ҹəһəти дə гејд едим: бизим шө'бəдə, елəҹə дə бүтүн шө'бəлəрдə, бүтүн хəстəханаларда мүаличə олунуб кедəн хəстəлəр јерлəрдə бир мүддəт профилактикадан кечмəлидирлəр. Тəəссүф ки, һеч дə һəр јердə буна əмəл едилмир. Бу јахынларда Ағдамда хејирхаһ бир иш көрүлүб: рајонда јүксəк рүтбəли шəхслəр үчүн нəзəрдə тутулмуш дəбдəбəли гонаг еви мүаличəдəн тəзəҹə гајыданларын ихтијарына верилиб. Көзəл тəшəббүсдүр. Бəс нијə јајылмасын?!

...Республика Пулмонолокија Мəркəзи илə, онун рəһбəри, кəнч тибб елмлəри намизəди Аидə Дадашова илə көрүшүмүзүн сонунда Мəркəзин шикајəт вə тəклифлəр китабыны вəрəглəдим. А. Дадашованын үнванына јазылмыш сајсыз-һесабсыз миннəтдарлыг сəтирлəри арасында дөрд бəндлик бир ше'р диггəтими ҹəлб етди. Ону бир нечə ај бундан əввəл вəрəмдəн мүаличə олунмуш 22 јашлы Һафиз Гафаров јазыб:

О гызыл бармаглар, о күҹлү əллəр
Мəни Əзрајылын əлиндəн алды.
Үрəјими дидəн кизли дəрди-сəр
Мəндəн узаглашды, архада галды.

Азəр ƏҺМƏДОВ.

ДИГГӘТ: ЈЕНИ РУБРИКА

СУБЈЕКТИВ ФИКИРЛӘР ТРИБУНАСЫ

Бу күн гәзетдә јени рубрика: «Субјектив фикирләр трибунасы» фәалијјәтә башлајыр. Јенидәнгурма илләри әрзиндә һәјатымызда бәргәрар олан сосиализм плүрализми, јә'ни сосиализм фикир мүхтәлифлији кетдикчә даһа артыг сијаси әһәмијјәт кәсб едир, чәмијјәтин демократикләшдирилмәси просесинә нәинки фајдалы тә'сир, һәм дә әсаслы көмәк көстәрир.

Јенидәнгурманын илк күнләриндән күтләви информасија васитәләринә партија төвсијәси беләдир ки, мүәллиф фикринин, мәвгејинин редаксијанын фикри, мәвгеји илә ејнијјәт тәшкил етмәмәси јазынын чап олунмасы үчүн манеә олмамалыдыр. Әксинә, мүхтәлиф, һәтта бир-биринә зидд фикирләрин һамысына күтләви информасија васитәләриндә кениш мејдан верилмәлидир ки, дурғунлуг илләри әрзиндә ичтимаи рә'ј үзәриндә бәргәрар олмуш инһисара сон гојулсун. Јени рубрика да бу мәгсәдә хидмәт едир. XIX партија конфрансында М. С. Горбачовун сөјләдији бу сөзләри хатырламаг да јеринә дүшәрди: «Мүһакимәләрин гејри-адилијиндән горхмаг лазым дејилдир, дискуссијаларын һәр дөнкәсиндә диксиниб сычрамаг вә үмидсизлијә гапылмаг лазым дејилдир».

Әмәк адамларыны, зијалылары, комсомол ишчиләри вә фәалларыны, елм вә мәдәнијјәт, әдәбијјат вә инчәсәнәт хадимләрини һәјатымызын мүхтәлиф саһәләри илә әлагәдар полемик сөһбәтә дә'вәт едир, арзулајырыг ки, охучуларымыз дәрч олуначаг материаллара аид мүлаһизәләрини редаксијаја билдирсинләр.

Охучулара тәгдим олунан илк мәгалә бәрәсиндә нә демәк олар? Мә'лумдур ки, республикада партија рәһбәрлијинин дәјишдирилмәси илә әлагәдар олараг сон вахтларда һәллини көзләмәкдә олан чохданкы мәсәләләр јенидән мүзакирә мөвзусуна чеврилир, садә әмәк адамлары, зијалылар, елм вә мәдәнијјәт хадимләри радио вә телевизија илә, мәтбуат сәһифәләриндә бу мәсәләләри шәрһ едир, мүлаһизәләрини билдирирләр. «Јенидәнгурма тәфәккүр ингилабыдыр» мәгаләси дә һәмин мөвзудадыр.

ЈЕНИДӘНГУРМА ТӘФӘККҮР ИНГИЛАБЫДЫР

ТӘФӘККҮРСҮЗ АДАМДАН ЈЕНИДӘНГУРМАДА ИШТИРАК ЕТМӘЈИ УММАГ— ӘЛИ ТҮФӘНК ТУТМАЈАН АДАМЫ ДӘЈҮШӘ КӨНДӘРМӘЈӘ БӘНЗӘР

РЕСПУБЛИКАНЫН һәјаты илә бағлы факт вә тәзаһүрләрин истиснасыз олараг мүзакирә мөвзусуна чеврилмәси ибрәтамиздир вә јени рәһбәрлик шәраитиндә бизлә дә ашкарлығын, јенидәнгурманын бәргәрар олачағына инам јарадыр. Бир коммунист кими мән дә бә'зи мүлаһизәләрими билдирмәк истәјирәм. Әлбәттә, тәбиидир ки, онлар һәм дә бир зијалынын мүлаһизәләриндән ибарәт олачагдыр.

Әввәлчә, бир гејдими билдирим ки, Азәрбајчан КП МК бүросунун тәркибиндәки чүз'и дәјишикликлә јени рәһбәрлик формалаша билмәз. Дөвләт вә һөкумәт органларынын бүтүн әсилләриндә әсаслы дәјишикликләр едилмәјинчә, идарәетмә механизми дурғунлуг тәрәфдарларынын әлиндән алынмајынча, халгын е'тимадыны доғрултмајанларын һамысы өз јерини тәрк етмәјинчә, онлар лајигли шәхсләрлә, јени тәрздә дүшүнмәји вә ишләмәји бачаран адамларла әвәз олунмајынча, бу, мүмкүн дејилдир.

Лакин кадр мәсәләсиндә халгын әсас һесаб етдији бир ме'јар да вардыр. Бу, Азәрбајчан КП МК-нын биринчи катиби Ә. Х. Вәзировун да дәнә-дәнә тохундуғу мәнфур јерличилик мәсәләсидир. Һамыја мә'лумдур ки, ијирми илә јахын бир дөвр әрзиндә Азәрбајчан КП МК бүросу вә республика һөкумәти сәвијјәсиндә методик гајдада јерличилик сијасәти јеридилирди. Азәрбајчан КП МК-нын август (1988-чи ил) пленумунда бу сијасәтин милли бирлијә вурдуғу зијандан, онун төрәмәләри олан тајфачылыг, гоһумбазлыг, һавадарлыг кими ејбәчәр тәзаһүрләрдән әтрафлы данышылмышдыр. Мәтбуат да сон вахтлар бу мәсәләләрә тез-тез тохунур. Мән онларын үзәриндә дајанмаг истәмирәм. Лакин белә бир чәһәти гејд етмәји вачиб билирәм ки, Азәрбајчан халгынын бирлик әзми јерличилик сијасәти јеридәнләрин мәнфур (гој охучулар бу сөзү тәкрар ишләтмәјимә пешә сәриштәсизлији кими бахмасынлар) нијјәтиндән һәмишә күчлү олмушдур. Халгымыз бу күн дә өз бирлик әзмини сүбута јетирир.

Әлбәттә, кадр сијасәтиндәки проблемләр бунунла битмир. Халгымызын гәлбини көјнәдән јара олдуғу үчүн ән әввәл јерличиликдән сөз ачдым. Мән әминәм ки, бу шәр гүввә илә нечә мүбаризә апарылыб-апарылмајачағы јени рәһбәрлик, о чүмләдән, Әбдүлрәһман Вәзиров үчүн мәһәк дашы олачагдыр.

ҺӘГИГӘТӘН, бүтүн наилијјәтләрин рәһни, бүтүн уғурсузлугларын илкин сәбәби олан кадр сијасәти өзүнүн бүтүн компонентләри, мүрәккәблији илә гаршыда дурур. Кадр корпусу јенидән формалашдырыланда дөврүн тәләбиндән ирәли кәлән чохлу чәһәтләр нәзәрә алынмалыдыр. Ән әсасы исә одур ки, кадрлар сәриштәли, савадлы, вичданлы, дүшүнмәји бачаран адамлар арасындан сечилмәлидир.

Мәнә көрә, дүшүнә билмәк бачарығы, өзү дә јени тәрздә, мүстәгил, гејри-стандарт, бә'зән һәтта риск һәддиндә дүшүнә билмәк бачарығы инди ән плана чәкилмәли, әсас ме'јар олмалыдыр. Она көрә ки, јенидәнгурма тәфәккүр ингилабыдыр. Тәфәккүрсүз адамдан јенидәнгурмада иштирак етмәјн уммаг исә, әли түфәнк тутмајан адамы дөјүшә көндәрмәјә бәнзәр вә бу күн биз белә бир кәрчәкликлә дә разылашмалыјыг ки, партијада интеллект еһтијаты јенидәнгурманын тәләбләри сәвијјәсиндә дејилдир. Башга сөзлә десәк, јенидәнгурма үчүн партијада лаһыми интеллектуал база јохдур. Бир нечә онилликләр әрзиндә бәргәрар олмуш реаллыг, мәним шәхси фикримчә, беләдир.

Тарихә нәзәр салаг. Ленин дөврүндәки һөкумәтин вә ја Сијаси Бүронун тәркибинә диггәт јетирәк. Көзләримиз өнүндә зәка саһибләринин бөјүк бир когортасы чанланачагдыр. Онларын һамысы пешәкар сијаси публисист кими фәалијјәт көстәрирди, бир чоху сијаси-фәлсәфи әсәрләрин, бә'зиләри һәтта әдәби-бәдии әсәрләрин мүәллифи иди. Луначарскинин мүхтәлиф жанрларда јаздығы әсәрләр нечә-нечә чилдә сығар, Чичерин Мотсарт һаггында китаб јазмышды. Семашконун афоризмвари кәламлары бу күн дә јада дүшүр, хатырланыр. Онларын әксәријјәти бир нечә харичи дил билир, рус вә Гәрб мәдәнијјәтинә дәриндән јијәләнмишдиләр. Тәбиидир ки, өз фикирләрини гәләмә алмаг бачарығына малик олан һәмин шәхсләрин чыхыш вә мә'рузәләрини дә өзкәләри јох, өзләри јазырдылар. Онларын натиглик бачарығы, мәһарәти дә бурадан ирәли кәлирди.

Инди, тутаг ки, Брежнев дөврүндәки Сијаси Бүрону вә һөкумәти көз өнүнә кәтирәк. Өлкәни бөһрангабағы вәзијјәтә кәтириб чыхармаг, бејнәлхалг аләмдә нүфузуну ашағы салмаг, халгы Әфганыстан фачиәсинә дучар етмәк үчүн мәкәр бөјүк зәка лазым иди? «Знамја» журналынын баш редактору Г. Бакланов XIX партија конфрансындакы чыхышында һаглы олараг гејд едирди ки, «Әфганыстандан гошунлары чыхармаг үчүн сијаси мүдриклик вә мәрдлик тәләб олунурду. Гошунлары ора јеритмәк үчүн исә бу кејфијјәтләрин һеч бири тәләб олунмурду».

Дурғунлуг дөврүндә партија сәнәдләри, адәтән, бир-бирини тәкрар едир, әсл кәрчәкликлә әлагәси олмајан риторикадан ибарәт олурду. Сов.ИКП МК-нын Баш катиби пленумдакы мә'рузәләриндә ијнә сапын чатышмамасы кими мәсәләләрдән бәһс едир, халгын, өлкәнин мүгәддәратына аид проблемләр исә унудулурду.

Иш о јерә чатмышды ки, Брежнев һәтта Сијаси Бүродакы һәмкарларыны бешон кәлмә илә тәбрик етмәкдән өтрү әлини шәстлә чибинә салыр, һазыр мәтни чыхарыр, кәкәләјә-кәкәләјә ону охујур, бу шәрәфә лајиг көрүләнләр дә ејни минвалла чаваб верирдиләр. О вахтлар телевизија илә тез-тез тәкрар олунан белә мәрасимләрә баханда гәдим бир шәрг мәсәли јадыма дүшәрди. Бир сәјјаһ илк дәфә кәлдији шәһәрдә гәрибә бир мәнзәрәнин шаһиди олур: мүәззин минарәјә галхыб, әлиндәки кағыза баха-баха әзан вермәјә башлајыр. Сәјјаһ бу мүәммаңы өјрәнмәк үчүн газынын јанына кәлир, ичәри кечиб салам верир вә... газы дөшәјинин гырағыны галдырыр, орадан чыхардығы кағыздан охујур: әлејкүм-әссалам. Сәјјаһ даһа һеч нә сорушмајыб кери гајыдыр...

Мүгајисә бүтүн вәсиләләрдән олан партија органларына аид едилә биләр. Дурғунлуг илләри Азәрбајчан партија тәшкилатында да кадрларын симасызлашмасы дөврү олду.

АЛТМЫШЫНЧЫ илләрдә кадрларын аз-чох тәфәккүрә вә сәриштәлилијә көрә сечилмәси сијасәти јетмишинчи, сәксәнинчи илләрдә јерличилијә, гоһумбазлыға, рүшвәтхорлуға, рәгәмләрин шиширдилмәсинә, көздән пәрдә асылмасына, чинајәткарлыға әсасланан волүнтарист партија-дөвләт үсули-идарәси тәрәфиндән һечә ендирилди. Әввәлки илләрдә формалашмаға башламыш бүрократ рәһбәр типи јени-јени ејбәчәрликләр нәсб етди. Һәмин дөврдә партија вә совет ишчиләринин мүәјјән бир һиссәсинин ән ишләк јерләри бејинләри јох, әлләри вә чибләри иди; чәпик чалыр, рүшвәт алырдылар. Онларын бә'зиләри һәлә инди дә иш башындадыр вә өз әмәлләрини давам етдирирләр.

Кадр корпусуна ендирилән даһа бир зәрбә һаггында. Мә'лум олдуғу кими, рајон, шәһәр партија комитәләри биринчи катибләринин һәдсиз сәлаһијјәтә малик олмалары өзүнү бир дә онда көстәрирди ки, мәркәзи органларын номенклатурасында олан кадрлары да әслиндә онлар сечиб тәсдиг еләтдирирдиләр. Конкрет олараг рајон, шәһәр партија комитәләри катибләринин тә'јин олунмасы мәсәләсини нәзәрдән кечирәк (мән гәсдән «тә'јин олунмасы» сөзүнү ишләдирәм, она көрә ки, катибләр әслиндә сечилмәјиб, тә'јин олунурдулар). Билдијимиз кими, онларын намизәдлији рајон, шәһәр партија комитәси тәрәфиндән ирәли сүрүлүр вә Мәркәзи Комитәдә тәсдиг олунурду. Лакин бу просес о гәдәр формал характер дашыјырды ки, әслиндә биринчи катибләрин ирәли сүрдүкләри намизәдләр, чүз'и истисна илә, тәсдиг олунурдулар. Бәс, биринчи катибләр кимләри катиб вәзифәсинә намизәд ирәли сүрүрдүләр? Бу заман әксәр һалларда, әсасән, бир ме'јар рәһбәр тутулурду: биринчи катибә јарымаг бачарығы. Лакин бу да мә'лумдур ки, исте'дадлы, сәриштәли, дүшүнмәји бачаран шәхсләр һеч вахт, һеч кимә јарымаға чан атмыр, јалтаглыг еләмир, «бәли», «баш үстә» дејә-дејә бујруг гулуна чеврилмирләр. Беләликлә дә, тутдуғу вәзифәјә лајиг олмајан рәһбәрләр дәстәси әмәлә кәлир вә онлар интеллектуал чәһәтдән, һәтта башчылыг етдикләри саһәләрин ишчиләри илә мүгајисәдә бә'зән чох ачиз көрүнүрләр. Дејиләнләрә сүбут кәрәкдирми?! Гој белә бир анализ апарылсын: тутаг ки, сон он-он беш илдә тә'јин олунмуш рајон, шәһәр партија комитәләри икинчи катибләри вә катибләриндән нечәси биринчи катиб вәзифәсинә, јахуд башга јүксәк вәзифәјә ирәли чәкилмишдир? Һәмин рәгәм мәним дедикләримә вә партијада кадр еһтијаты илә нечә амансыз рәфтар едилдијинә јахшы сүбут олачагдыр.

Фикрими јекунлашдырыб ону дејә биләрәм ки, алтмышынчы илләрдән сонра формалашмаға башламыш бүрократ партија-совет апараты мәсәләләрин һәллинә интеллектуал бахымы, әслиндә, рәдд едир. Һәјат көстәрир ки, интеллект олмајан јердә демократија иблис суретиндә көзә көрүнүр. Демократијасыз исә, партија сәнәдләриндә дөнә-дөнә гејд едилдији кими, јенидәнгурма ола билмәз. Јенидәнгурманын ләнкимәсинин бир сәбәбини дә интеллект гытлығында ахтармаг лазымдыр.

Бүтүн бунларын нәтичәси исә көз габағындадыр. Тәсәввүр едирсинизми, рајон партија комитәси биринчи катибинин тапшырығы (бәлкә дә билаваситә рәһбәрлији) илә рајонда һансы бајрам кечирилир? «Гузу бајрамы!». Рајон партија комитәси икинчи катибләриндән бири исә бу јахынларда кениш ичтимаијјәт гаршысында чыхыш едәркән, тәхминән белә сөјләмишдир: мәшһур бир ермәни гадын шаири дә, ады кәрәк ки, Зори Балајандыр, бу мәсәләләрдә милләтчилик мөвгејиндән чыхыш едир... Рајонларда бә'зән рајком катибләри һаггында мүхтәлиф ләтифәләр ешитмәк олар. Мәнә елә кәлир ки, белә вәзијјәтә һеч бир партија дөзмәзди. Бәс, назир хитабәт күрсүсүндән һансы тәклифи ирәли сүрүр? Ушаглар үчүн јазан әдибләр арасында ихтисаслашма апарылмасы тәклифини! Мән һәмин назири (јери кәлмишкән о, Азәрбајчан КП МК бүросунун тәркибиндә дә фәалијјәт көстәрмишдир) динләјәндә бир вахтлар һәмин вәзифәдә онун сәләфи олмуш мүдрик партија вә дөвләт хадими Руһулла Ахундову хатырладым. Бу өзү дә сөһбәтимизин әввәлиндә апардығымыз тарихи мүгајисәјә јахшы мисал ола биләр.

Елә көстәрилән сәбәб үзүндәндир ки, јенидәнгурманын үч или әрзиндә һәлә дә бағлы гапылар архасында сахланан мә'нәви сәрвәтләримизә лазымынча говуша билмирик. Өлкәдә фәалијјәт көстәрән мувафиг комиссијанын гәрары илә мүһарибәни, зоракылығы вә порнографијаны тәблиғ едән әдәбијјатдан башга хүсуси фондлардакы бүтүн мәнбәләрин ачыг е'лан едилдији бир вахтда биз һәлә Нәриман Нәримановун бүтүн ирси илә (мәгаләләри, «Һачы Зејналабдин Тағыјев» адлы ири һәчмли публисистик әсәри — 1900-чү илдә ајрыча китабча һалында дәрч олунмушдур), Чәфәр Чаббарлынын бир сыра драм әсәрләри илә таныш дејилик. Шәхсијјәтә пәрәстиш дөврүнүн репрессијасына мә'руз галмыш онларла чәфакеш әдиб вә алимләримизин әсәрләри нә вахт охучулара чатдырылачаг? Ады илә һаглы олараг бүтүн дүнја гаршысында фәхр етдијимиз бөјүк Фүзулинин «Һәдигәтүс-сүәда»сы нә вахт ишыг үзү көрәчәкдир? Мәдәни ирсимизә говушмаг имканларынын үч ил әрзиндә јубадылмасына көрә дикәр идеоложи тә'сисатларла јанашы республика Дөвләтнәшркому да мәс'улијјәт дашымырмы?

Ичәришәһәрә вурулан јаралар елә һәмин сәбәб үзүндән дејилми? Ахы, нечә олур ки, Мәдәнијјәт Назирлијиндә ишләјән мүтәхәссисләр бәрпа илә тә'мири гарышдырырлар? Тарих вә мәдәнијјәт абидәләримиз әслиндә бәрпа јох, тә'мир олунур. Ичәришәһәрин гала диварларына һөрүлмүш ағ дашлара диггәт јетирмисинизми? Әсрләрин заман-заман боз рәнкә салдығы мөһтәшәм диварлары ејбәчәрләшдирән ағ дашлары дејирәм... Белә мисаллардан билирсинизми нә гәдәр кәтирмәк олар?! Истәнилән гәдәр, өзү дә бүтүн саһәләрдән...

Јенидәнгурманын һәлә һеч дә һәјатымызын бүтүн саһәләринә ејни чевикликлә нүфуз едә билмәмәсинин мүхтәлиф сәбәбләрини — јенидәнгурманы тәфәккүр имканларына көрә гәбул едә билмәмәкдән тутмуш ачыг мүхалифәтәдәк онларла сәбәбини көстәрмәк олар. Бу да бир һәгигәтдир ки, республиканың јухары рәһбәр даирәләри дә бүтүн мәсәләләрдә јени мүнасибәти нәзәрдә тутан јенидәнгурманы гәбул етмәјә һазыр олмамышлар. Сөзүм гәрибә көрүнә биләр, һәрдән мәнә елә кәлир ки, јенидәнгурмаја мүхалифәтдә олан бир республикада јашајырам. Азәрбајчан КП МК-нын вә онун бүросунун, Азәрбајчан ССР Али Советн Рәјасәт Һеј'әтинин вә республика һөкумәтинин ишиндә вә республикаја рәһбәрлик үслубунда сәксән бешинчи илин апрелиндән сонра о гәдәр дә чидди дәјишиклик баш вермәмишдир. (Әлбәттә, јени рәһбәрликдән гыса мүддәт әрзиндә вәзијјәти дәјишдирмәји тәләб етмәк тәбии олмазды).

Сон фактлардан биринә мүрачиәт едәк. Мә'лум олдуғу кими, XIX партија конфрансына нүмајәндәләр јухарыдан һеч бир бөлкү олмадан азад шәраитдә сечилмәли иди. Мәгсәд бу иди ки, конфрансда јалныз јенидәнгурманын фәал тәрәфдарлары иштирак етсинләр. Онларын сечилмәси үчүн дә јеканә ме'јар бу олмалы иди. Партијанын да көстәриши белә иди. М. С. Горбачовун сөзләрини хатырлајаг: «Конфранса нүмајәндәләр сечмәк үчүн намизәдләрин мүәјјән едилмәси гајдасы барәсиндә Сов.ИКП МК рә'јини сөјләмишдир. Биз белә бир фикир сөјләмишик ки, јенидәнгурманын гызғын тәрәфдарларыны, фәал коммунистләри нүмајәндә сечмәк лазымдыр. Кечмишдә олдуғу кими, һеч бир тапшырыг јохдур ки, филан гәдәр фәһлә вә кәндли олсун, филан гәдәр гадын олсун вә с. Әсас сијаси көстәриш беләдир: конфранса јенидәнгурманын фәал тәрәфдарлары сечилсин».

Бәс, бу көстәриш нечә јеринә јетирилмишдир? Бәри башдан дејәк ки, башга мәсәләләрдә олдуғу кими, нүмајәндәләрин сечилмәси мәсәләсиндә дә һеч бир јени мүнасибәт мүшаһидә олунмамышдыр. Нүмајәндәләрин тәркиби дә буну тәсдиг едир. Дәрһал дујмаг олур ки, әввәлки илләрдә олдуғу кими, нүмајәндәләр јенә дә Азәрбајчан КП МК-да тәртиб олунмуш бөлкү әсасында сечилмишләр.

Нүмајәндәләрин јарыдан чохуну әмәк адамлары тәшкил едирди. Демәк олар ки, республиканын халг тәсәррүфатында мөвчуд олан бүтүн пешәләр тәмсил олунмушду: һидрометаллург, түтүнчү, тохучу, чајбечәрән, тахылчы, токар, оператор, сағычы, фрезерчи, картофчу, гајнагчы, чилинкәр, иншаатчы, ферма мүдири, газмачы, насосчу, тәрәвәзчи, апаратчы, памбыгчы, поладәридән, үзүмчү, баш чобан, ашпаз, чөрәкбиширән... Нүмајәндәләрин тәркибиндә һәтта габлашдырычы, гурашдырычы, јығычы, дарајычы да варды, амма философ, тарихчи, етнограф, сијаси ичмалчы, археолог, чоғрафијачы, журналист, әдәбијјатшүнас, рәссам јох иди... Велосипедчидән башга бүтүн сүрүчүләр дә нүмајәндә сечилмишдиләр: тракторчу, екскаваторчу, локомотивчи, тәјјарәчи, автомобил сүрүчүсү, механизатор... Дүшүнүрәм, көрәсән, конфранса нүмајәндә сечилмиш ашпазын јенидәнгурманын «гызғын тәрәфдары» олмасы өзүнү нәдә көстәрир? Бәлкә инди даһа дадлы хөрәкләр һазырлајыр? Чөрәкбиширән дә еләчә...

Көрүрсүнүзмү, партијанын, Сов.ИКП МК Баш катибинин бирбаша көстәриши олдуғу тәгдирдә белә («Һеч бир тапшырыг јохдур ки, филан гәдәр фәһлә вә кәндли олсун...») она әмәл едилмәмиш, көһнә иш үсулу, көһнә мүнасибәт өзүнү көстәрмиш, интеллектуал тәмсил олунма имканларындан истифадә олунмамышдыр. М. С. Горбачов конфрансда бир даһа дејәндә ки, «әһалинин мүхтәлиф тәбәгәләринин гејри-пропорсионал тәмсил олунмасындан чәкинмәк лазым дејилдир», дүшүндүм: көрәсән, Гурултајлар сарајында әјләшән Азәрбајчан КП МК бүросунун үзвләри вә үзвлүјүнә намизәдләр, һеч олмаса, инди фикирләширләрми ки, Азәрбајчан партија тәшкилатындан конфранса нүмајәндәләр јенидәнгурма дөврүнүн тәләбләри илә јох, дурғунлуг дөврүнүн еһкамларына әсасән сечилмишдир?

Республиканын али дөвләт вә һөкумәт органларынын ишиндән дә јенидәнгурмаја зидд олан белә мисаллар көстәрмәк олар.

Бәс, кадр сијасәтини демократик, интеллектуал әсаслар үзәринә кечирмәк вә беләликлә дә һаггында данышылан ејбәчәрликләрин — јерличилик, гоһумбазлыг, протексионизм кими һалларын кәләчәкдә тәкрар олунмасыны гејри-мүмкүн едә биләчәк тә'минат јаратмагдан өтрү нә етмәк лазымдыр? Ахы, белә јарамаз ки, һәр дәфә кечмиш сәһвләрдән данышыр, лакин онларын гаршысына бирдәфәлик сәдд чәкмәк гајғысына галмырыг...

МӘНӘ белә кәлир ки, чыхыш јолларындан бири партијаја кәнардан интеллектуал ахын тәшкил олунмасыдыр. Номенклатура даирәсиндән гырага чыхмаг практикасыны кенишләндириб бәргәрар етмәк лазымдыр. Азәрбајчан партија тәшкилатында әввәлләр дә белә һаллар олуб. Академија системиндәки һуманитар профилли институтларын шө'бә мүдирләри Азәрбајчан КП МК катиби кими јүксәк вәзифәјә сечилмишдиләр. Башга мисаллар да јада салмаг олар. Дикәр республикаларын партија тәшкилатларындан һазыркы дөврә аид дә мисаллар кәтирмәк олар.

Партија органларынын сијаси рәһбәрлик функсијасы өн плана кечдији индики бир вахтда кәнд рајонларында биринчи катиб вәзифәсинә әсасән кәнд тәсәррүфаты мүтәхәссисләринин, шәһәрләрдә вә шәһәр рајонларында исә техники профилли мүтәхәссисләрин төвсијә олунмасы практикасына да сон гојулмалыдыр. Инди партија рәһбәрлијинә өзүнүн тәфәккүрү, дүшүнчәси, һәтта тәһсили (һуманитар саһәләр) илә идеолог ола биләчәк шәхсләр сечилмәлидирләр.

Ән әсасы исә, демократик сечкиләрин бәргәрар олмасыдыр. Мәнә белә кәлир ки, бәшәријјәтин һәјатында сечкинин тәшәккүл тапмасы да одун, тәкәрин кәшф едилмәси гәдәр харигүладә бир һадисәдир вә сивилизасија тарихи дә бәлкә илк сечкинин кечирилдији вахтдан һесабланмалыдыр. Белә көрүнә биләр ки, бәнзәтмәдә һәдсиз мүбалиғәјә ујурам. Ола биләр. Инсан илләрлә һәсрәт галдығы не'мәтә чатмаг әрәфәсиндә оланда белә һиссләр кечирир. Ахы, инсанлар мәһз сечки васитәсилә өз араларындакы ән ағыллы, дүшүнчәли, вичданлы адамлары мүәјјәнләшдирир вә өз талеләрини онлара е'тибар едирләр. Шәхсијјәтин мә'нәви тәкамүлү үчүн ондан даһа вачиб бир шәрт ағлыма кәтирә билмирәм. Ахы, бу, әслиндә демократија мәсәләсидир.

Конститусијада тәсбит олунмуш сечмәк вә сечилмәк һүгугумуз узун илләр тә'мин олунмамышдыр. Бүтүн сечкили вәзифәләрә кадрлар, һәмчинин депутатлар тә'јин едилмишләр.

ПАРТИЈА јенидәнгурманын илк чағларындан сечки мәсәләсинә диггәт јетирмиш, онун тәкмилләшдирилмәси просеси башланмыш вә инди дә давам едир. Јерли Советләрә сечкиләр заманы бә'зи јерләрдә чохмандатлы сечки даирәләринин јарадылмасы да фајдалы тәчрүбә кими тәгдир олунмалыдыр. Сијаси системин ислаһаты илә әлагәдар олараг инди артыг сечки саһәсиндәки тәкмилләшдирмәләрин дә баша чатдырылмасы гаршыда дурур. Бу мәсәлә Үмумиттифаг партија конфрансында мүзакирә мөвзусу олмуш, Сов.ИКП МК-нын ијул пленумунда конкрет тәклифләр шәклиндә өз тәчәссүмүнү тапмыш, нәһајәт, ССРИ халг депутатлары сечкиләри һаггында ганунун лајиһәси бу күнләрдә мәтбуатда дәрч едилмиш, халгын мүзакирәсинә верилмишдир.

ЈЕНИ лајиһә сијаси системин демократикләшдирилмәси јолунда мүһүм аддымдыр. М. С. Горбачовун дедији кими, ССРИ халг депутатларынын нөвбәти сечкиси, һәгигәтән, надир сечкиләр олачагдыр. Мөвчуд совет сечки системинин әсасыны тәшкил едән тәкнамизәдлилијә, нәһајәт, сон гојулачагдыр. Сечки анлајышынын өзүнә зидд олан антидемократик гајда—бир намизәдән... бир нәфәрин сечилмәси гајдасы, нәһајәт, шәхсијјәтә пәрәстиш вә дурғунлуг дөврләринин гара сәһифәси кими тарихә чевриләчәкдир. Инди артыг депутатлыға намизәдләрин сајы мәһдудлашдырылмыр; сечки бүллетенләринә дахил едилән намизәдләрин сајы, бир гајда олараг, мөвчуд мандатларын сајындан чох олачагдыр.

Лакин бурада бир мәсәләни дә нәзәрдән гачыртмаг олмаз. Бу да ондан ибарәтдир ки, сечки бүллетенинә депутатлыға јалныз бир намизәд дахил едилмәси дә јени ганунда гадаған олунмур. Бу, әслиндә, демократијаја там мүвафигдир. Она көрә ки, әкәр сечичиләр, һәгигәтән, елликлә таныдыглары вә еһтирам бәсләдикләри шәхслә јанашы, дикәр намизәд көстәрмәк истәмирләрсә, онлары буна мәчбур етмәјин өзү дә халгын ирадәсинә зидд кетмәк вә демократијаја арха чевирмәк оларды.

Анчаг шәхсән мән республикамызда бу гајдадан суи-истифадә едиләчәјинә көрә тәшвиш һисси кечирирәм. Һарадандыр белә нараһатлыг? Мә'лум олдуғу кими, өтән ај республика Али Советинә әлавә сечкиләр кечирилмишдир. Бәс, һәмин сечкиләр дурғунлуг илләринин сечкисиндән фәргләнирдими? Гәтијјән јох! Елә һәмин күнләрдә Русија Федерасијасында, дикәр республикаларда бир сыра сечки даирәләриндә бир нечә намизәд арасында сечичиләр уғрунда әсл мүбаризә гызышдығы бир һалда, бә'зи даирәләрдә һәтта намизәдләр ев-ев кәзиб әһали илә тәмасда олдуглары, радиода бир-бирилә мүкалимәјә кириб өз мәрамнамәләрини шәрһ еләдикләри һалда, Азәрбајчанда «дурғунлуг демократијасы» һөкм сүрмәкдә, сәлаһијјәтли совет бүрократ апараты онун кешијиндә дурмагда иди. Тәсадүфи дејил ки, ијирмијә јахын сечки даирәсинин һеч бириндә депутатлыға намизәдләрин рәгиби јох иди.

ССРИ халг депутатлары сечкиләри һаггында јени ганунда ән мүһүм јениликләрдән бири дә депутатлыға намизәдләр көстәрмәк һүгугунун јашајыш јерләриндә сечичиләрин јығынчагларына да шамил едилмәсидир. Әввәлләр нечә олурду? Сечки даирәсиндә јерләшән һансыса әмәк коллективиндә (әлбәттә, гүввәдә олан гануна көрә) депутатлыға намизәд ирәли сүрүлүр, кениш әһали күтләси исә кор-коранә она сәс верирди. Шәһәр сечки даирәләриндә белә дә олурду ки, һәмин коллективдә ишләјәнләрин мүәјјән һиссәси, бә'зән һәтта јарысы һәмин сечки даирәсиндә јашамырды; демәли, әслиндә, бир сечки даирәсиндә јашајанлар башга сечки даирәсинин сечичиләри үчүн намизәд көстәрирдиләр. Сивилизасијаја мәнсубијјәт иддиасында олан бир өлкәдә көрүн нәләр баш верирди!

Беләликлә дә, әввәлләр јалныз ганунла тәсбит олунмуш сечмәк һүгугу инди һәјатда тәтбиг едилә биләр. Әввәлләр тамамилә сәрфнәзәр едилмиш сечилмәк һүгугунун (әкәр һәр бир шәхс өз намизәдлијини ирәли сүрмәк имканына малик дејилдисә, һәмин һүгугун тә'мин олунмасындан нечә данышмаг оларды?) инди тәтбиг олунмасы, јә'ни һәр бир шәхсә өз намизәдлијини ирәли сүрмәк һүгугунун верилмәси демократија тәрәфдарларынын һамысынын үрәјинчәдир. Инди, нәһајәт, даһа белә дүшүнмәзләр ки, халг тәрәфиндән сечилмәјәрәк депутат тә'јин олунмаг нәчиблик, өз намизәдлијини ирәли сүрүб халгын мүһакимәсинә вермәк исә гејри-тәвазөкарлыгдыр. Бәли, демократијаны өјрәнмәлијик, һәлә чох-чох өјрәнмәлијик...

СОНДА бир даһа гејд етмәк истәјирәм ки, јенидәнгурма просесинин мүвәффәгијјәтлә ирәлиләмәси үчүн сечки имканларындан вә дикәр васитәләрдән истифадә етмәклә халгын, чәмијјәтин интеллект еһтијатлары тезликлә һәрәкәтә кәтирилмәлидир. Башга јол көрмүрәм.

Әлирзә БАЛАЈЕВ,
Азәрбајчан ССР әмәкдар журналисти.

ƏДƏБИЈЈАТ МƏДƏНИЈЈƏТ ИНЧƏСƏНƏТ

УҒУРЛУ ЈОЛ

СӨЗ ҮРƏКДƏН КƏЛƏНДƏ...

Редаксијанын ше'р почтуну нəзəрдəн кечирəркəн ашағыдакы мисралар фикрими чəлб етди:

Дурналар сəмаја алај чəкдилəр,
Чəнуба бојланыб һарај чəкдилəр,
Јарысы башыма һалај чəкдилəр,
Јарысы Тəбризə бөлүндү кетди.

Бу ше'рин мүəллифи Шамхорда, Сəрхан кəнд орта мəктəбиндə мүəллим ишлəјəн Адил Шамилоғлудур. Ше'рдəки поетик гығылчымлар кəнч шаирин гəлбинин аловундан хəбəр верирди. Мисал чəкдијимиз «Пајыз лөвһəси»ни охудугча һисс едирдин ки, бу ше'ри поезијаны севəн, бүтүн инчəликлəри илə дујан, сөзүн гәдрини билəн, аз сөзлə јадда галан лөвһəлəр рəсм етмəјə чалышан бир кəнч јазыб.

Сонралар Адил редаксијамыза кəлди. Јени ше'рлəрини тəгдим етди. Бу поетик нүмунəлəр үмидимизи доғрултду. Һəмин ше'рлəрин бириндəки «Енишли-јохушлу бир нараһат јолум вар» дејəн мүəллифин поезијанын чəтин, лакин шəрəфли јолунда уғурлу аддымлар атмағын мəс'улијјəтини дујмасы ајдын һисс едилирди.

Адил Шамилоғлу ше'рлəриндə дүнјаны, бəшəри, инсанлары нараһат едəн, һəјəчанландыран мөвзулара даһа чох мүрачиəт едир:

Чəкир имтаһана заман бəшəри,
Бүрүјүр бир хəфиф думан бəшəри,
Гору тəһлүкəдəн, аман, бəшəри,
Дүнја, сабаһын хејир!

Дүнјаны, инсанлары хошбəхт көрмəк истəјəн мүəллиф нəдəн јазырса-јазсын үрəклə јазыр. Чүнки јахшы билир ки, «Үрəкдəн кəлмəјəнлəр үрəклəри инчидир».

Шамхорда фəалијјəт көстəрəн «Шəмкир инчилəри» əдəби бирлијинин үзвү олан Адил Шамилоғлунун ашағыда охучулара тəгдим етдијимиз ше'рлəри онун республика мəтбуатында илк чыхышыдыр. Өз тə'биринчə десəк, «арзу гөнчəлəридир». Гој бу гөнчəлəр əтирли чичəклəрə чеврилсин!

Тофиг МҮТƏЛЛИБОВ.

САБАҺЫН ХЕЈИР, ДҮНЈА!

Гаранлыг совушур, бүкүлүр кечə,
Дан јери ағарыр, сөкүлүр, кечə,
Улдузлар əријир, төкүлүр кечə,
Дүнја, сабаһын хејир!
Чəкир имтаһана заман бəшəри,
Бүрүјүр бир хəфиф думан бəшəри,
Гору тəһлүкəдəн, аман, бəшəри,
Дүнја, сабаһын хејир!
Көрүшүр күндүзлə кечə бир анлыг,
Дөјүшүр күндүзлə кечə бир анлыг,
Ачыр көзлəрини алаторанлыг,
Дүнја, сабаһын хејир!

ҮМИД

Енишли-јохушлу, бир нараһат јолум вар,
Бу сəфəрə чыхасыјам, чыхасы.
Од оғлујам, күнəш бојда одум вар,
Јери, көјү јахасыјам, јахасы.

Мејдан бөјүк, јол кенишдир, изим аз,
Һəлə чəнкə киришмəјə сəсүм аз.
Нур зəррəси бу дүнјаны дојурмаз,
Шимшəк олуб чахасыјам, чахасы.

Бу атəшин аловундан дојмушам,
Бағрым башы чадар-чадар олмушам.
Көјлəр кими гаралмышам, долмушам,
Лејсан кими јағасыјам, јағасы.

Мəн торпағам, дəлғаланан зəмн—сəн,
Мəн дəнизəм, јырғаланан көмн—сəн.
Зүлмəтлəрдə мəндəн ишыг истəсəн,
Күнəш олуб чыхасыјам, чыхасы.

Мəһəббəтин, сəадəтин јолујам,
Бу севдамла зəманəдəн улујам.
Саф ешгимин нə'лəсијəм, гулујам,
Вүгарымын ағасыјам, ағасы.

Адил ШАМИЛОҒЛУ.

НƏҒМƏЛƏРДƏ ЈАШАЈЫР

А. М. Шəрифзадə адына актјор евиндə Азəрбајчан ССР-ин əмəкдар артисти Нəзакəт Мəммəдованын хатирəсинə һəср олунмуш кечə кечирилмишдир. Кечəни кириш сөзү илə Н. Мəммəдованын көркəмли мүғənни кими јетишмəсиндə бөјүк ролу олмуш Азəрбајчан ССР халг артисти Күлхар Һəсəнова ачмыш вə мəрһум мүғənнинин јарадычылығындан данышмышдыр.

Мүғəнни илə биркə чалышмыш дикəр инчəсəнəт хадимлəри, ону јахындан танıјанлар да чыхыш едəрəк Н. Мəммəдова һаггында хош сөзлəр сөјлəмиш, онун сəнəткарлығы илə јанашы, инсани кејфијјəтлəриндəн дə сөһбəт ачмышлар.

Азəрбајчан ССР халг артисти Рамиз Мустафајев, Азəрбајчан ССР əмəкдар инчəсəнəт хадими Шəфигə Ахундова, «Лалə» гызлар ансамблынын рəһбəри Чејран Һашымова Нəзакəтин мүғəннилик сəнəткарлығындан, елəчə дə опера артисти кими фəалијјəтиндəн данышмышлар. Сəнəткарла узун мүддəт сəһнəдə чалышмыш М. Ф. Ахундов адына Азəрбајчан Опера вə Балет Театрынын актјору Чаһəли Əкбəров Н. Мəммəдованын бу јүксəк ада мəшəггəтли зəһмəти илə наил олдуғундан данышмыш вə тəəссүфлə билдирмишдир ки, Нəзакəтин опера актјору кими телевизијада бир дəнə дə олсун чəкилиши галмамышдыр.

Журналист Телли Əлијеванын мүғəнни-актјор һаггындакы хатирəлəри дə бөјүк марагла динлəнилмишдир.

Рəсми һиссəдəн сонра концерт олмуш, Сəкинə Исмајылова вə Чаһəли Əкбəров Ү. Һачыбəјовун «Лејли вə Мəчнун», «Əсли вə Кəрəм», Ш. Ахундованын «Кəлин гајасы» тамашасындан сəһнəлəри бөјүк сəнəткарлыгла ифа етмишлəр. Сəфурə Əзиминин, Саһибə Əһмəдованын, Разијə Шириновaнын вə Рəһилə Бəндəлијеванын охудуглары маһнылары да тамашачылар алгышларла гаршыламышлар.

Мəрһумун бачысы Кифајəт ханым вə оғлу Чејһун да хатирə кечəсинə дə'вəт олунмушдулар. Кифајəт ханым чыхыш едəрəк əзиз бачысыны јад едəнлəрə өз дəрин миннəтдарлығыны билдирди.

С. ВƏҺРƏЛИ.

РУС ДИЛИ ИЛƏ ҮНСИЈЈƏТДƏ

Күтлəви информасија васитəлəри, хүсусəн телевизија вə радио журналистлəри өлкəмизин милјонларла сакининин бејнəлмилəл үнсијјəт дилинə, Ленин дилинə, достлуг дилинə говушмасында мүһүм рол ојнамалыдырлар. Азəрбајчан телевизијасы вə радиосу рус дилинин тəблиғ едилмəси вə өјрəнилмəси ишиндə фəал иштирак едир. Мүнтəзəм олараг ефирə кениш аудиторија үчүн нəзəрдə тутулмуш «Рус дили» верилиши чыхыр. Сон вахтлар бу верилишдə материалын верилмəсинин гејри стандарт формаларындан, хүсусəн ојун елементлəриндəн мүвəффəгијјəтлə истифадə едилир.

«Екранын мүəллимə көмəји» верилиши дəрслəрин вə факултатив мəшғəлəлəрин һазырланмасында вə кечирилмəсиндə мүəллимлəрə методики јардым көстəрир, милли мəктəбдə əн јахшы рус дили мүəллимлəринин тəчрүбəси илə тамашачылары таныш едир. Əн'əнəјə чеврилмиш рус дили телеолимпиадалары, «Рус дили» радио журналы бөјүк рəғбəт газанмышдыр.

Бакыда кечирилмиш үч күнлүк елми-практик семинарда тəдрис вə билик програмларынын һазырланмасында Азəрбајчанын, башга республикаларын телевизија вə радио журналистлəринин топладығы иш тəчрүбəси мүзакирə едилмишдир. Семинарда Газахыстан, Өзбəкистан, Күрчүстан вə Түркмəнистан телевизијасы вə радиосунун јарадычы ишчилəри, алимлəр, Азəрбајчанын али вə орта мəктəблəринин рус дили мүəллимлəри иштирак етмишлəр.

Мүтəхəссислəр видео јазылара бахмыш, əн мараглы вə мəзмунлу верилишлəрин радио лентлəрини динлəмишлəр. Тəдрис програмларынын бəдии сəвијјəсини, сəмəрəсини вə тə'сирини нечə јүксəлтмəк барəдə мараглы фикир мүбадилəси олмушдур. Республика дөвлəттелерадио комитəсинин студијаларындан бириндə «Дəјирми стол архасында» сөһбəт кетмишдир. Рус дилини өјрəнəнлəр үчүн гардаш республикаларын студијаларында һазырланмыш əн мараглы верилишлəр Азəрбајчан телевизијасы илə көстəрилəчəкдир.

(Азəринформ).

АННОТАСИЈА

ЈЕНИ КИТАБЛАР

Нəшријјатларымыз сон вахтларда бир сыра јени китаблары чапдан бурахыблар. Онларын бир нечəси илə сизи таныш едирик.

Јахшы дејиблəр ки, нəғмə инсанын ганадларыдыр. Бу ганадлар бизи һəмишə јүксəкликлəрə галдырыр, гəлбимиздə мүгəддəс дујғулар ојадыр. «Јазычы» нəшријјаты кəнчлəрин маһныја олан мəһəббəтини, арзусуну нəзəрə алараг «Азəрбајчан» поезија алманахынын јени нөмрəсини бəстəкар вə шаирлəримизин маһныларына һəср едиб. «Нəғмə чəлəнки» адланан бу алманах «Гардашлыг дүнјасы партијамыздыр», «Тəбиəт илһама чағырыр мəни», «Һəр кечəм олду кəдəр, гүссə фəлакəт сənсиз» бөлмəлəриндəн ибарəтдир.

Алманахын «Гардашлыг дүнјасы партијамыздыр» бөлмəсиндə «Партија һаггында маһны» (сөзлəри Сəмəд Вурғунун, мусигиси Гара Гарајевиндир), «Доғма, əзиз партија» (сөзлəри Рəсул Рзанын, мусигиси Сəид Рүстəмовундур), «Ал бајраглы партијам» (сөзлəри Фикрəт Садығын, мусигиси Азəр Дадашовундур), «Шəн Азəрбајчан» (сөзлəри Мəстан Күнəрин, мусигиси Полад Бүлбүлоғлунундур), «Азəрбајчан» (сөзлəри Вəхтијар Ваһабзадəнин, мусигиси Емин Сабитоғлунундур), «Чинар вə мəн» (сөзлəри Нəби Хəзринин, мусигиси Шəфигə Ахундованындыр), «Азəрбајчан» (сөзлəри Әнвəр Əлибəјлинин, мусигиси Рауф Һачыјевиндир) вə с. маһнылар верилмишдир. Һəмин маһныларда партијамызын гүдрəти, Вəтəнимизин əлдə етдији наилијјəтлəр өз əксини тапыб.

Китабын икинчи бөлмəси «Тəбиəт илһама чағырыр мəни» адланыр. Һəмин бөлмəдə верилмиш ше'рлəрдə ана торпағымызын фүсункар тəбиəти, чејранлы дүзлəри, лалəли јамачлары, уча, əзəмəтли дағлары, сəрин булаглары, чошгун шəлалəлəри мəһəббəтлə тəрəннүм олунур.

«Дағлар», «Једди чинар», «Ағ чичəк», «Мавиди́р», «Көзлəјир бизи», «Ајлы кечəлəр», «Дан улдузу, бир дə мəн», «Пычылдашын ләпəлəр», «Ајрылыг олмајајды», «Килəвар», «Мəним күнəш мəһəббəтим», «Кечə булаг башында» вə с. маһнылар өз поетиклији, ахычылығы илə нəзəр-диггəти чəлб едир.

Китабын «Һəр кечəм олду кəдəр, гүссə фəлакəт сəнсиз» бөлмəсиндə топланмыш маһныларда кəнчлəримизин одлу мəһəббəти, сəдагəти тəрəннүм олунур. «Сəнсиз», «Күлүм», «Дурналар», «Јазмышам адыны», «Севмəјир, гој севмəсин», «Кəлкəм гəдəр јахынсан», «Бир көнүл сындырмышам», «Олмаз-олмаз дејирсəн», «Јахшыдыр», «Гурбан верəрдим», «Кəлин кəлир», «Нə «һə» дејир, нə «јох» дејир» вə с. маһныларын лирик гəһрəманы өз мəһəббəти јолунда һəр бир фəдакарлыға һазыр олан кəнчлəрдир.

Биз əминик ки, «Азəрбајчан» поезија алманахынын дөрдүнчү нөмрəси маһнысевəрлəрин бөјүк марағына сəбəб олачаг.

«Кəнчлик» нəшријјаты «Əскəр рəшадəти» адлы јени бир китабы чапдан бурахыб. Китабда Совет Ордусу сыраларында өз бејнəлмилəлчилик борчуну шəрəфлə јеринə јетирəн, Əфганыстанда вурушан азəрбајчанлы дөјүшчүлəр һагда очерклəр топланмышдыр.

Валеһ Мусајевин «Јарымчыг галмыш күндəлик», Адил Атакишијев вə Мүсəллим Һəсəновун «Дүнја севəнлəриндир», Ибраһим Ибраһимовун «Ики дамчы ган ләкəси», Мүрсəл Чавадовун «Гафгаз гарталы», Есмира Ағајеванын «Өлүмүн ачығына», Әһмəд Исајевин «Оғул көрдүм», Тофиг Əбдүлһəсəновун «Мə'на долу бир өмүр», Наилə Гафарованын «Талеһин сынағы», Телман Нəзəрлинин «Вəтəн дејəн оғул», Габил Һəсəновун «Əфганыстана—истеһсалат тəчрүбəсинə» адлы очерклəриндə республикамызын фəдакар вə чəсур оғулларынын һүнəрлəриндəн сөһбəт ачылыр. Көстəрилир ки, онлар Вəтəнин, халгын шəрəфини өз чанларындан мүгəддəс санмыш, јери кəлəндə һəјатларындан кечмəјə белə һазыр олдугларыны билдирмишлəр.

Əли Саледдинин Азəрбајчан Дөвлəт Нəшријјаты тəрəфиндəн бурахылмыш «Көздиклəрим, көрдүклəрим» адлы китабында мүəллифин мүхтəлиф республикалара сəјаһəтлəри заманы јаздығы очерклəри, хатирəлəри, мəгалəлəри топланмышдыр. Китаб «Елдəн-елə, дилдəн-дилə», «Күрчүстан хатирəлəри», «Н. Нəримановун кечдији јолларын сорағында», «Түркмəнистан сəһифəлəри», «Өзбəкистан дəфтəриндəн», «Газахыстан тəһфəлəри» фəсиллəрдəн ибарəтдир. Бу јазылары охудугча өзүмүзү мүəллифин бөјүк мəһəббəтлə тəсвир етдији јерлəрдə һисс едирик, гијаби олараг һəмин республикалара, шəһəрлəрə сəјаһəтə чыхырыг, адлы-санлы истеһсалат габагчыллары, əдəбијјат вə инчəсəнəт хадимлəри илə таныш олуруг.

Шүбһəсиз ки, филолокија елмлəри доктору Əли Саледдинин бу китабы охучуларын марағына сəбəб олачаг.

ЧƏТИН СƏНƏТ ЈОЛУНДА

Пəрдə ЈАВАШ-ЈАВАШ ачылыр. Сəһнə гаранлыгдыр. Ортада, һүндүрлүкдə гојулмуш тахттач арамла ишыгланыр. Аслан шаһ гызылы рəнкли тахтын күнчүнə гысылмыш, дəрин дүшүнчəлəрə гəрг олмушдур. Вəзир вə əјанлардан ничат истəјир, хəстə һалындан шикајəтлəнир. Мə'лум олур ки, о, кəнч оғлунун тахта саһиб олачағындан нараһатдыр вə бу фикир хəрчəнк хəстəлији кими онун дахилини дидир, парчалајыр, она раһатлыг вермир. Шаһ галхыр, ағыр аддымлар атыр, өн плана кечир. Шаһын көзлəри ваһимəлидир, гəзəблидир. Тахтдан əл чəкмəмəк үчүн чыхыш јолу ахтарыр. Султанлыг вə шаһлыг арзусу илə јашајан хəбис Вəзир Рəммалы шаһын һүзуруна кəтиздирир. Рəммалын һијлəсијлə, Вəзирин фитнəсијлə залым ата јеканə вариси, кəнч Исмајылы узаг сəфəрлəрə, өлүмлəрə јола салыр, өзү исə севинəрəк ејш-ишрəтлə мəшғул олур. Шаһын дахилəн кечирдији нараһатлығы, горхуну истe'дадлы актјор-мүғəнни Шаһлар Гулијев одлу темпераментлə ојнајыр. Пəрдə ачыландан опeранын сонунадəк онун сəһнəјə һəр кəлиши тамашачы залында аддым-аддым излəнилир, даим диггəт мəркəзиндə олур.

Шаһын финалдакы өлүм сəһнəсиндə актјор-мүғəнни фөвгəл'адə усталыг нүмајиш етдирир. Аслан шаһ—Ш. Гулијев тахтын əтрафына пəрвaнə кими доланыр, аз гала дили илə тахты јаламаг истəјир. Ејни заманда тахтла видалашыр вə дахили сарсынтылардан чисмəн зəифлəмиш шаһ аз гала сəндəлəјир. Амма актјорун ири көзлəриндəн од, алов сычрајыр, «ган-ган» дејиб бағырыр. Бу заман сəһнə тамам ган рəнкинə чеврилир, јухарыдан рəмзи характер дашыјан гызыл тачын өзү дə гана буланыб елə бил. Шаһын дахили истəји, нијјəти тəртибатда да əксини тапыр. Шаһлар Гулијев ортадакы тахтын ичəрисиндə балачалашыр, аз гала итир. Актјор-мүғəнни бу сəһнəни психоложи дəринлији илə дујуб јашајыр, образын фачиəви хүсусијјəтлəрини инчəлији илə ачыр.

Мəн Аслан шаһ образыны Шаһларын јарадычылыг палитрасында зирвə адландырардым. Чүнки онун ифасы буна əсас верир. Шаһлар бу ролун əввəлки устад ифачысы, көркəмли опера хадими А. Бүнјадзадəнин сəнəтиндəн гидаланса да, өзүнəмəхсуслуғу, фəрдилији илə сечилир. Сəсинə кəлдикдə дејə билəрəм ки, тəмиз, сəлис, галтан сəси вардыр Шаһларын. Шаһа мəхсус гүрур, меһтəшəмлик, һəрəкəтлəриндə олдуғу кими, сəсинин күчүндə дə һисс олунур. Јə'ни мүғəнни образын руһу илə јашамасы онун сəси илə дə тəзад јарадыр. Боју да, сəси дə, һəрəкəти дə елə бил Аслан шаһ үчүн өлчүлүб-бичилиб.

Шаһларын сəнəтдə јүксəлмəсини тəлəбəлик иллəриндəн излəјирəм. О, Чəлилабадда Низами адына орта мəктəби битириб, М. А. Əлијев адына Азəрбајчан Театр Институтунда, мусигили комедија факултəсиндə тəһсил алыб. Елə бу факултəдə дə онун е'чазкар сəси досент Елмира Гулијеванын əмəји сајəсиндə формалашмаға, чилаланмаға башлајыб. Шаһлар икинчи али тəһсилини консерваторијада давам етдириб вə Елмира ханымын сəнəткар əли кəнч мүғəннинин сəсинə нахыш вуруб, даһа да чилалајыб, гəлиблəјиб. Илк сəһнə образы С. Рахманиновун «Алеко» операсында Алеко олуб. Бу, кəнч мүғəннинин диплом иши кими диггəти чəлб етди. 1975-чи илдə Шаһлар М. Ф. Ахундов адына Академик Опера вə Балет Театрына солист гəбул олунур. Бу сəнəт очағында Шаһларын театр институтунда алдығы актјор тəрбијəси вə консерваторијада «рəндəлəдији» сəси көмəјə кəлди. Шаһлар дəрһал милли опeралара мүдахилə едир, ејни заманда классик репертуарда да чыхыш едир. С. Əлəскəровун «Баһадыр вə Сона»сында Султан, М. Гулијевин «Алданмыш улдузлар»ында Јумрутоғлу, Ү. Һачыбəјовун «Лејли вə Мəчнун»унда Нофəл, «Короғлу»да Ибраһим хан, З. Һачыбəјовун «Ашыг Гəриб»индə Шаһвəлəд, А. Арутјунјанын «Сајат Нова»сында Кнјаз, Масканинин «Кəнд намусу»нда Алфио, А. Бородинин «Кнјаз Игор»унда Кнјаз Игору өзүнəмəхсус фəрдилији илə ојнајыр. Əн мараглысы будур ки, Шаһларын ифа тəрзи, актјор ифасы һеч кəсə бəнзəмир, һеч кəси тəглид етмир. Һəр јени ролда ахтарышлары илə образыны бəзəјир, характерлилијə чалышыр. Ролдан-рола кечдикчə Шаһлар нашылыгдан, садəлөвһлүкдəн даһа да узаглашыр, күнү-күндəн пүхтəлəшир, ачдығы сəнəт чығырыны рəндəлəјир. Шаһлар зəһмəти, сəнəти сајəсиндə учалан актјор-мүғəннидир. Јумругоғлу ролуну она илк дəфə тəклиф едəндə биринчи сөзү бу олду: «Көрəсəн, бачара билəчəјəмми?». Шаһлар өзүнү јох, башгаларындан үстүн тутан актјор дејилдир. Амма ағыр зəһмəтə гатлашмағы, чəтинликлəрлə гаршы-гаршыја дурмағы хошлајыр. Мүрəккəб психоложи вəзијјəтлəрə гатлашмагдан һəзз алыр. Шаһларын ифасында Јумрутоғлу өзүнə күвəнəн, мүштəбеһ, јалныз өзү барəдə дүшүнəн бошбејин вə күтүн бириди́р. Сəһнə мəшглəриндə образын тəлəби дахилиндə она там сəрбəстлик верирдим. Ара-сыра өзүнү габардыб ирəли кечмəси илə билдирирди ки, мəн дə варам. Əлиндə башы јумрутлу əса илə чох вахт башгаларына хох кəлир, ағыр вə зəһмли көрүнмəјə чалышырды. Амма тамашачы дујурду ки, Јумругоғлу (Ш. Гулијев) заһирəн ваһимəли көрүнсə дə дахилəн бош, чүрүк адамдыр. Актјор мүғəннинин образы јаддашларда белə галмышдыр.

Шаһларла икинчи көрүшүм даһа мə'налы вə мараглы олду. А. Бородинин «Кнјаз Игор» операсында Игору онунла ишлəдим. Рус халг дастанындан таныдығымыз Кнјаз Игор ејни адлы опeранын баш гəһрəманы, шаһ дамарыдыр. Игор мүрəккəб, психоложи чəһəтдəн мүбаһисəли шəхсијјəтдир. Адəтəн, бу ролда сəһнəдə усталашан сəнəткарлар чыхыш едирлəр. Бизим тамашада Азəрбајчан ССР халг артисти Мүрсəл Бəдиров, мəрһум сəнəткар, əмəкдар артист Фаиг Мустафајев чыхыш едирдилəр. Буилки мөвсүмдə исə ики кəнчи бу рола һазырладым: Григори Вајнер вə Шаһлар Гулијеви. Дүзү, һəр ики кəнчин чыхышлары уғурлу олду. Бу да театрын мүвəффəгијјəти сајыла билəр.

Шаһлар адəтəн, милли опeраларда пүхтəлəшмишдир. Бирдəн-бирə рус кнјазы ролунда мүвəффəгијјəтлə чыхыш етмəси надир һалдыр. Шаһлар рус халгынын адəт-ән'əнəлəрини дəриндəн өјрəнди. Биз онунла ајры-ајрылыгда кечмишдə русларын јеришини, отурушуну, мүнасибəтлəрини мəшг едирдик. Ади адамын јериши илə Кнјазын давранышы арасындакы фəрги мүгајисə едир, көстəрирдим, о исə бунлары удурду. Марагла мəс'ул ишə киришмишди. Одур ки, өзүнəмəхсус тəрздə, һеч кəси тəглид етмəдəн өз образыны јаратды. Милли сəһнəмиз үчүн Шаһларын фəалијјəти фəхр едилмəјə гадирдир. Инанмаг олмур ки, сəһнəдə гызғын, аловлу, јолундан, мəслəкиндəн дөнмəјəн мəғрур гəһрəманын сурəтини јарадан милли актјор-мүғəннидир. Игор ағыр вə тəмкинлə давранан, əсирликдə дүшмəнин гаршысында гүрурла мəрданə дајанан гəһрəман кими нəзəримиздə јүксəлир.

Шаһлар Гулијев бөјүк еһтираслар, мүрəккəб психоложи образлар јаратмаға гадир актјор-мүғəнни кими јетишмишдир. Гаршыда ону јени образлар, јени тəһфəлəр көзлəјир. Опера актјору вə мүғəнниси олмаг ағыр зəһмəт тəлəб едир. Ејни заманда инсани кејфијјəтлəрə дə малик олмаг вачиб шəртлəрдəндир. Бунларын исə һамысы Шаһларда вардыр.

Кəнч актјор-мүғəннијə чəтин сəнəт јолунда јени уғурлар дилəјирəм.

Əфлатун НЕ'МƏТЗАДƏ,
режиссор.

МҮСАБИГƏ МАРАГЛЫ КЕЧДИ

Сумгајыт шəһəр пионер вə мəктəблилəр сарајында Ленин комсомолунун 70 иллији мүнасибəтилə үмумшəһəр мүсабигəси кечирилмишдир. Мүсабигəдə пионерлəр сарајынын «Бејнəлмилəл» сијаси клубунун, 12 вə 23 нөмрəли мəктəблəрин сијаси-тəшвигат бригадаларынын үзвлəри иштирак етмишлəр. Онлар өлкəмизин комсомолчуларынын дүнја кəнчлəри илə бејнəлхалг əлагəлəриндəн, сүлһ уғрунда биркə мүбаризəнин вə достлуғун əһəмијјəтиндəн данышмыш, ССРИ халгларынын милли кејимлəрини нүмајиш етдирмишлəр.

Мүсабигəдə һəмчинин сүлһ, достлуг, бејнəлмилəлчилик мөвзулу маһнылар охунмуш, ше'рлəр сөјлəнмишдир.

Мүнсифлəр һеј'əтинин гəрарына əсасəн 23 нөмрəли мəктəбин сијаси-тəшвигат бригадасынын үзвлəри мүсабигəнин галиби сајылмышдыр. Галиблəрə шəһəр пионер вə мəктəблилəр сарајынын Фəхри фəрманлары верилмишдир.

Шəкилдə: Əлəкбəр Мəммəдов галиблəрə бу призи тəгдим едəчəк.

Ким истəмəз ки...

ФУТБОЛ-88

Тəбии ки, 13—14 јашлы идманчыларын, даһа доғрусу һəлə бөјүк идманын астанасында оланларын ојунуну пешəкар футболчуларын усталығы илə мүгајисə етмəк дүзкүн олмаз, бу, һеч лазым да дејил. Амма бир шеји гејд етмəлијик ки, балача футболчуларын ојунунун да өз көзəллији вар. Бу, бөјүк футболун тəбии вə гејри-тəбии бир чох гүсурларындан —чох заман һеч нə илə əсасландырылмајан, үмумијјəтлə, һеч чүр һагг газандырылмајан кобудлугдан, бə'зəн нəтичə үчүн идманын көзəллијинин гурбан верилмəсиндəн... узаг ојундур. Адəтəн, јашыл мејданчаја чыхан ушаглар мəшгчилəрин тапшырыгларыны, тактики көстəришлəри, комбинасијалы ојуну санки бир андача унудур вə əвəзиндə... балача футбол тамашасы көстəрирлəр.

Əмəкдар идман устасы Əлəкбəр Мəммəдовун призи уғрунда шəһəрлəрарасы футбол турнирининин илк ојунлары да бу фикри тəсдиг едир. Ушаглар танынмыш футболчуларын, тəчрүбəли мəшгчилəрин гаршысында имтаһан вердиклəрини јаддан чыхармыр, бир нечə иллик мəшглəр заманы өјрəндиклəрини, бачардыгларыны там нүмајиш етдирмəк үчүн əллəриндəн кəлəни əсиркəмирлəр.

Јери кəлмишкəн ону да гејд едəк ки, һəр һалда балача футболчулары турнирин мүкафатлары да марагландырыр. Ахы, ким мəшһур футболчу Əлəкбəр Мəммəдовун призини газанмаг истəмəз!! Ким истəмəз ки, əн јахшы гапычы вə ја мəһсулдар ојунчу үчүн мүкафаты она Азəрбајчан футболунун фəхри тəгдим етсин!!

Елə буна көрə дə илк ојунлар мараглы вə көркəм идман мүбаризəси шəраитиндə кечмишдир. Һəмкарлар иттифагы Бакы шəһəр шурасы УКИМ-нин командасы Тбилисидəки мəшһур 35 нөмрəли мəктəбин (јəгин ки, охучулар јахшы билирлəр ки, əмəкдар идман устасы Александр Чивадзе вə Күрчүстанын бир чох дикəр мəшһур футболчусу бөјүк идмана вəсигəни məhз бу мəктəбдə алмышдыр) идманчыларына 3:1 һесабы илə галиб кəлмишдир. «Нефтчи»нин һəштəрхəнлылар үзəриндə гəлəбəсини дə гејд етмəк лазымдыр. Һəмјерлилəримиз там үстүнлүјə малик олмушлар—5:0.

Турнир сүр'əтини артырыр.

Редактор Ј. КƏРИМОВ.

РЕДАКСИЈАНЫН ВƏ МƏТБƏƏНИН ҮНВАНЫ:
370146, БАКЫ—146,
МƏТБУАТ ПРОСПЕКТИ,
529-чу МƏҺƏЛЛƏ.

Редаксија VIII мəртəбəдə јерлəшир.

ТЕЛЕФОНЛАР

Редактор—32-12-65; редактор мүавини—32-12-46; мəс'ул катиб—32-60-95; ше'бəлəр: комсомол һəјаты вə əмəкчи кəнчлəр—32-19-27; тəблиғат вə коммунист тəрбијəси—32-60-62; елм вə тəдрис мүəссисəлəри—32-19-09; јарадычы кəнчлик вə естетик тəрбијə—32-19-08; мəктублар—32-29-11; бөлмəлəр: бəдəн тəрбијəси, идман вə күтлəви мүдафиə ишлəри—32-60-62; комсомол прожектору—32-60-62; корректор—32-19-21; фотолабораторија—32-60-66; мə'лумат үчүн—38-53-69; мүнасибат—32-79-44; е'ланлар—38-53-63.

БАКЫ. «КОММУНИСТ» НƏШРИЈЈАТЫНЫН МƏТБƏƏСИ. БАКУ, ТИПОГРАФИЯ ИЗДАТЕЛЬСТВА «КОММУНИСТ». ФГ 18592 Сифариш 8672